

Maktubm kēn Pəl raan̄j̄ jeege tun Rōm ki
Kupm mētn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm
 kēn Pəl raan̄j̄ jeege tun Rōm ki

Pəl raan̄j̄ maktubm ara se jee al-Masige tun Rōm ki kaad̄ kēn se naan̄ iŋgo merte gen k-mōtoge nabo ōj̄ aan te Rōm ki eyo. Mētn taar kēn naan̄ raan̄ ōlden se, naan̄ je aden kaal bide ki taa naan̄ je baa gōtde ki ō taadden mētn taar kēn naan̄ 'baa dooy jee al-Masigen maak̄j̄ gēger kēn Rōm ki. Maktubm kēn Pəl raan̄j̄ jeege tun Rōm ki se, naan̄ taad̄ tōok mētn taar Raa jeege tu paac paac. Maak̄j̄ taaringe tun paac paac se, naan̄ tumiŋ do ko taar kēn ō: jikilimgen jaay Raa aakde aakiŋ bēe naaniŋ ki se, jee kēn took aal maakde don̄ ki ō ute kaal maak̄j̄ ese se bo, aasga sum (kon̄ 1.17). Maak̄j̄ taarge tun naan̄ dooyde se, naan̄ gaan̄j̄ gōtō kaam mōtō: Kēn deet deet se (kon̄ 1-8), naan̄ taad̄ tōokde mētn taar jee kēn tooko do ko taarge tun kēn Yaudge iŋg do ki ute daan̄ jee kēn took aal maakde do Isa al-Masi ki. Gen k-dige se (kon̄ 9-11), naan̄ taad̄ tōok mētn taar gaan̄ Israelge ute daan̄ jee aal maakde do Isa ki. Gen k-mōtoge tu se (kon̄ 12-15), naan̄ taad̄ tōok mētn taar kinḡ jee Isa al-Masige naan̄ Raa ki ō naan̄ jeege tu. Do taar tōoliŋ ki se (kon̄ 16), Pəl tēdga tōose jeege tu dēna.

Pəl raan̄j̄ ōl tōosiŋ jee Raage tun maak̄j̄ gēger kēn *Rōm ki

¹ Kēn ara maam Pəl m'bul Isa al-Masi bo m'raan̄sen maktubm se. Maam se *Raa bo tēdum m'tēd *debm kaan̄ naabm Isa al-Masi ō bēer ōdum se, taa m'taad̄n Labar Jigan gen Raa se jeege tu.

² Labar Jigan ese se do dōkiŋ tap bo, Raa taadoga taad̄ jeege tun taad̄ taar teeco taariŋ ki ō taar ese se naade

¹³ Genaamge, m'je naase aki jeele, maam se m'saap m'õõ daayum m'õaa gõtse ki, nabo õorse kic Raa õõdum te doob eyo. Aan gõõ maam m'lee m'ted naaba gõtñ jeege tun Yaudge ey ken gõtõ õaa se paac jaay aañ kaama se, m'je gõtñ naase kic 'kaañ kaama bin kici. ¹⁴ Naabm ken Raa je õõ m'añ tedñ tak se taa m'õaa taadñ taariñ jeege tun kaamdẽ õõd aakga kaaka õõ jeege tun kaamdẽ õõd aak te eyo. M'õaa gõtñ jeege tun dooyga dooyo õõ kengen paacñ dooy te ey se kici. ¹⁵ Taa naañ se, maam m'je m'asen õaa taadñ Labar Jiga gen Isa al-Masi naase ken ingki maakñ geger ken Rõm ki se kici.

Ute Labar Jigan gen Isa *al-Masi se õõ Raa aaj jeege

¹⁶ Maam se sõkõñ tõolum eyo do Labar Jigan gen Isa al-Masi ki, taa naañ se tõõgñ Raa mala. Õõ debm jaay aal maakiñ do naañ ki se, Raa añ kaaja: taar se, deet deet se k'taadĩño Yaudge tu õõ ter k'taadĩñ jeege tun õaa se paac kici. ¹⁷ Labar Jigan ese õõ, taad jeege tu ute doobm gay jaay õõ Raa 'tedñ jikilimge aak bæe naaniñ ki. Õõ Raa tedñ naañ se, ute kaal maakñ do Isa ki kaliñ ki sum, do kupm met ki bini do taar tõõliñ ki. Taa naañ se õõ Kitapm Raa taad õõ: *Debm ken ted nakge ute doobiñ se õõ 'kõñ kaaja taa naañ aalga maakiñ do Raa ki.**

Jeege paac õk tuju naan Raa ki

¹⁸ Deere, 'booyki m'asen taada: Raa maakñ raa ki se taad maak-taariñ do jeege tun ted nakgen jig eyo õõ aaliñ maak ki eyo. Ute nakgen *kusiñ ken naade lee ted se, naade gaas jeege gen jeel taar met ki. ¹⁹ Ey num nakñ ken j'an kaakñ jeel Raa se, naañ teddesiñga toodga tal. Nakgen se Raa mala õõ teddesiñ toodga tal. ²⁰ Anum Raa se, õii kalañ nam aakiñ te eyo. Num ute kaal ken naañ

* 1:17 Aak Aab 2.4.

aal dunia ðo ute nakgen naan̄ tɛd̄ paac se, ute metɛkde se, kese jikilimge an̄ kəŋ kaakŋ jeele, naan̄ bo Raa, naan̄ tiŋg gen daayum ðo tɔɔgiŋ kic tiŋg gen daayum. Taa naan̄ se bo, naade kəŋ taar ken naade an̄ kəŋ kɔɔdn̄ dode eyo. ²¹ Ey num naade se jeel Raa, naɔo baate *nookiŋa ðo baate tɔɔmiŋ aan̄ gɔɔ ken, beeki num, jeege an̄ lee tɛd̄ se. Num gaŋ naade se le jee dɛrlge ðo jeel dim eyo, ðo naade iŋg bo gen saapm do nakge tun rɛŋ rɛŋ sum. ²² Naade se jee dɛrlge num naade tɛdn̄ rode aan̄ gɔɔ jee jeel-taara, ²³ ey num beeki num, naade keem Raa ken tiŋg gen daayum ute nookiŋ se. Num gaŋ naade cɔɔcɔ nakgen tec jikilimge, yeelge, daagen jɛdege sɔɔ sɔɔ ute kuurgen erg kɛrg se bo, naade lee erg naande ki ðo lee eemde.

²⁴ Taa naan̄ se bo kusiŋ ken naade tɛd̄ ɔŋ ey se bo, Raa ɔŋde maakŋ kusiŋde ki, gen tɛdn̄ nakgen kusiŋ gɔɔ ken naade maakde jea. Bin bo naade tuj rode ðo ɔl rode maakŋ sɔkɔŋ ki. ²⁵ Taar met ken gen Raa se, naade resina ðo naade uun taar-kɔɔbo bo ciri. Naade lee erg naan̄ nakge tun Raa aalo ðo lee eemde. Num gaŋ naade baate kɛrgŋ naan̄ Raa ken Mɛl Kaal nakge naan̄ ken, beeki num, jeege paac daayum lee tɔɔmiŋ se. *Amin.

²⁶ Taa nakŋ jig ey ken naade tɛd̄ se bo, Raa ɔŋde gen tɛdn̄ nakŋ sɔkɔŋge. Ey num mɛndge se lee tood̄ ute gaabdege, num gaŋ naade tɛrliŋ mɛndge bo lee tood̄ ute naapa. ²⁷ ɔo gaabge kic lee tɛd̄ bini. Naade ɔŋ mɛndge ðo je bo baa lee tood̄n̄ ute naapa. Naade tɛd̄ nakŋ sɔkɔŋge. Taa naan̄ se bo kusiŋ ken naade lee tɛd̄ se, nakŋ ɔŋ lee aan̄ dode ki.

²⁸ Aan̄ gɔɔ naade baate je jeel Raa se, Raa kic bo ɔŋde ute maak-saapdegen jig ey se ðo naade lee tɛd̄ nakgen kusiŋ baa ute naande, bin jaay naade lee tɛd̄ nakgen gen tɛd̄ ey se. ²⁹ Naade maakde dooc ute kusiŋa: naade lee tɛd̄ nakŋ ute doobiŋ eyo, naade tuj baa ute naande, tɛd̄ jee tamage ðo tɛd̄ nakgen kusiŋa, dɔŋ nakŋ jeege, tɔɔl jeege, mooy ute

jeege, aan̄ jeege dala, naade tēf nak̄j ken maakde jea ɔ taad taargen iŋg kus ro jeege tu, ³⁰ naade lee ɔd̄ jeege, je Raa eyo, naade naaj jeege, magal rode, tēd̄jee koonge, ɔlde ɔ je d̄oobm gen tēdn̄ kusiŋ̄ jeege tu, took taar bubdege ute ken̄dege eyo, ³¹ naade se jee tɔj̄ eyo, jee tuj̄ ɔrmd̄e, naade je jeege eyo ɔ ɛj̄ do jeege tu ey kici. ³² Jee se jeel b̄ɔr ken Raa utu k̄ɔj̄n̄ do jeege tu ute d̄oobiŋ̄ se, taa Raa taadga taad ɔ: jee tēdn̄ nakgen bin se, b̄eeki num, j'aden tɔɔ. ɔ ute naan̄ se kic ɔ, naade iŋg ɔ gen tēdn̄ nakgen se. Naade ɔ lee tēd̄iŋ̄ sum eyo, num gaŋ̄ maakde raap sakan̄ do jeege tun lee tēf nakgen kusiŋ̄ se kici.

2

**Raa utu k̄ɔj̄n̄ b̄ɔrɔ do jeege tu ute d̄oobiŋ̄a
(Mt 7.1-5; Jak 2.12-13)*

¹ Bin se, naai ken 'lee ɔj̄ b̄ɔrɔ do jeege tun kuuy se, 'jeele naan Raa ki se, naai 'k̄ɔj̄ k̄ɔdn̄ doi eyo. Taa nak̄j naai 'taad jeege tu ɔ ɔŋte tēd̄iŋ̄ se, naai kic 'lee tēd̄iŋ̄a. Anum bin se, taari mala ɔ ai kutu. ² Deere, k'jeelki, jee ken lee tēf nakgen bin se, Raa utu aden k̄ɔj̄n̄ b̄ɔrɔ dode ki ute ken met ki. ³ Ken naai jaay aakga jeegegen tēd̄ga *kusiŋ̄ jaay 'lee ɔjde b̄ɔrɔ dode ki se, ɔ kusiŋ̄ se naai 'lee tēd̄iŋ̄ kic se, ken bin num, bii ken Raa k̄ɔj̄n̄ b̄ɔrɔ do jeege tu se, naai 'saap ɔ 'kaan̄ k̄ɔtn̄ ne? ⁴ Bin num Raa ken tēd̄i b̄e den se, naan̄ tēf maakiŋ̄ deer roi ki ɔ kerc̄el roi ki se, ɔŋte kaakiŋ̄ aan ḡɔ nak̄j c̄eɛ. Naan̄ tēd̄i b̄e taa naai 'terl̄ maaki doŋ̄ ki. ⁵ Gaŋ̄ naai le, debm do m̄ɔŋḡɔ ɔ 'baate terl̄ maaki. Bin se naai mala 'baano ute maak-taar Raa doi ki. ɔ 'jeele bii ken Raa utu k̄ɔj̄n̄ b̄ɔrɔ do jeege tu ute d̄oobiŋ̄ se, naai b̄ɔrɔ utu 'kooɔŋ̄ doi ki ɔ utu 'dabar d̄ena. ⁶ 'Jeele, nana nana kic ɔ, Raa an̄ k̄eɔn̄ b̄eɔŋ̄ do naabiŋ̄ ken naan̄ lee tēd̄a*. ⁷ Jee

* 2:6 Aak KKR 62.12.

ken aay kaamde ðo je nakη ken tōol Raa ki, naade je Raa bo aden tōomō ðo aden *nooko ðo aden kēdn *kaajη gen daayum. Kese bo nakη ken Raa utu aden kēda kaaf ken naade baa ting gen daayum ute naan se†. ⁸ Num gaη jee mētinge se tēd jee taamooy Raage ðo je taar met ki eyo ðo ðη rodē bo gen tēdn nakgen ute doobiη ey se, jee se, Raa maakiη taariη dođe ki, ðo naan utu aden dabara. ⁹ Deere, jee paacη ken lee tēd nakgen kusiη se, Raa utu aden dabar makōη ðo aden kōōdn yēbde, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tēdn maak ki ðo jeegen Yaudge ey se kici. ¹⁰ Anum jee tēd bēe se, Raa aden kēdn tōosiηa, aden nooko ðo aden tōomō: maakiη jeege tun se, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tēdn maak ki ðo tēr jeegen Yaudge ey se kici. ¹¹ Taa Raa se, naan bēer nam eyo.

¹² Jee ken jeel Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki ey se, ken naade jaay tēdga kusiηa num, naade utu kutn naatn ðo *Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki se le, naade ðlde maak ki eyo. Num gaη jee jeel Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki se, ken naade jaay tēdga kusiηa num, Raa aden kōjη bōōō ute doobm Ko Taar ese se. ¹³ Debm jaay Raa aakiη naaniη ki debm daan ki se, debm ken lee booy Ko Taar naan taada ðo iηg do ki. Num gaη debm ken lee booy Ko Taar Raa taada ðo iηg do ki ey se, debm bin se Raa aakiη naaniη ki se debm daan ki eyo. ¹⁴ Jee ken Yaudge ey se, Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki se, naade jeeliη eyo. Nabo gōtn mētiη se, naade lee tēd nakgen aan gōō ken Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki taaf jeege tu se. Ken naade jaay tēd bin se, je taadn ðo Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki se utu maakde ki. ¹⁵ Ken naade jaay tēd nakgen bin se, kese naade je taadn ðo Ko Taar ken Raa taaf se, Raa mala bo eddesiηga kēd maakde ki, taa naade jeel nakη ken naade je tēda. Bin bo, maakde lee taadden taara, gōtn mētiη ken naade tēdga kusiη kic

† 2:7 Aak KKR 62.13.

bo, naade jeele ð tɛdga bɛɛ kic ɛ, naade jeele. ¹⁶ Nakgen maam m'taadsen se, utu teecn̄ toodn̄ tal bii ken Raa ade kəl Isa *al-Masi gen kəjn̄ bəw̄r̄ do jeege tu se. Nakgen jikilinge əyiŋ̄ kəy paac se, utu 'toodn̄ tal. Taar ken maam m'taadsen se tec ute Labar Jigan ken maam m'taadsen metiŋ̄ se.

Yaudge se əŋ̄ took iŋ̄ te do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se eyo

¹⁷ Num naai ken 'taad̄ ɔ: «Maam se m'kəɔf̄ Yaud̄ ɔ maam m'jeel̄ *Ko Taar Raa» ɔ naai 'təom̄ roi ɔ naai se debm̄ Raa; ¹⁸ naai 'jeel̄ nak̄ ken Raa maakiŋ̄ jea, ɔ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se taad̄iga ɔ naai 'jeel̄ bɛɛr̄ kuun̄ nak̄ ken jiga. ¹⁹ Naai 'saap̄ ɔ naai bo debm̄ təɔd̄ jee kaam-təɔkge ɔ naai bo gət̄n̄ wəw̄r̄ ken lee wəw̄r̄ jeege maakiŋ̄ gət̄ ken ɔd̄ɔ. ²⁰ Naai ɔ naai bo 'tɛdga debm̄ dooy jeege jeel̄ Ko Taar Raa eyo, ɔ 'tɛdga debm̄ deŋ̄ jeege je j'aden̄ dooy teepm̄ doobm̄ Raa ki. ɔ ute doobm̄ Raa se naai 'saap̄ ɔ 'jeel̄ nakge paac ɔ 'jeel̄ taar met̄ ki. ²¹ Anum, naai ken 'dooy jeege se, 'dooy ro naai maliŋ̄ jaayo. Naai 'taad̄ jeege tu ɔ əŋ̄ten̄ 'boogki ɔ naai tap̄ bo 'boogo. ²² Naai ɔ jeege əŋ̄ten̄ kɛɛsn̄ mɛnd̄ jeege, ɔ naai 'lee ɛɛs mɛnd̄ jeege. Naai bo ɔd̄ und̄ nakgen̄ k'cəw̄ciŋ̄ jaay jeege lee eemiŋ̄ aan̄ gəw̄ raa ɔ tɛr̄ naai sum̄ bo 'baa tuun̄ nakgen̄ jiga jigan̄ ken maakiŋ̄ beedege tu se, naai ki. ²³ Naai maaki raap̄ sakaŋ̄ taa naai ɔk̄ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki, num gar̄ naai se baate took̄ kinḡ do ki. Bin se, naai 'naaj ro Raa. ²⁴ Taa nakgen̄ bin se bo, Kitap̄ taad̄ ɔ: «*Taa naase Yaudge se* bo, jee ɔp̄ baa se paac naaj Raa‡.»

²⁵ Ken naai jaay iŋ̄ do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, *kəjn̄ pəndi§ se ɔs aay naan Raa ki. Num ken naai jaay iŋ̄

‡ 2:24 AakEza 52.5. § 2:25 kəjn̄ pənd̄ ken Yaudge lee əŋ̄ se taad̄ ɔ naade tɛdga gen Raa.

do Ko Taar ken Raa εδο Musa ki ey se, ken naai ojga koj pōndō kic bo kojñ pōndi se aan gōō nakj cεε. ²⁶ Dō debm oj te pōnd ey jaay ing do Ko Taar ken Raa εδο Musa ki jiga se, naan Raa ki se, naan aan gōō debm ken ojga koj pōndō. ²⁷ Dō naai ken j'ojiga koj pōndō dō 'jeel Ko Taar Raa jaay ing do ki jig ey se, debm ken j'ojin te pōnd eyo dō ing do Ko Taar Raa ki se, utu ai kojñ bōōō doi ki.

²⁸ Anum kōf Yaud mala mala naan Raa ki se, ken j'aakin ute kaama bo k'jeelin eyo dō kojñ pōnd mala mala kic bo aan gōō ken jikilimge lee tōj se eyo. ²⁹ Daala kōdn Yaud mala mala se, debm ken Raa terlinga terl maakinā dō kojñ pōnd mala mala se ε, nakj ken *Nirl Salal tēf maakj debkilim ki. Bin num debm bin se, je jikilimge bo an tōōm eyo, num Raa bo an tōōmō.

3

**Raa tuj* ṛmin eyo

¹ Bin num debm ken kōf Yaud tap bo bεεn di? Dō *kojn pōnd ken naan oj se, jigin di? ² Deere, nakgen se ken j'aakin num noogde aak eyo. Naḃo 'booy m'ai taada. Deet deet se nakj ken Raa utu kēf se, naan taadinō Yaudge tu.

³ Anum Yaudgen metinge jaay tuj ṛmde ro taar ken se, naan kic kōj tujñ ṛmin bin ne? ⁴ Kεse gōtō! Ken jikilimge paac tēf jee taar-kōōbge kic bo, Raa se naan daayum taad taar met ki. Taa naan se bo Kitap taad dō:

Naai Raa se, taar ken naai taad se taar se bo jeege jeelin taar met ki.

Gōtn kojñ bōōr ki kic bo, naai nam tap bo kōj kōj taar jaay ai kōkj mindi eyo.*

⁵ Ken naase jaay 'taadki ṳki *kusiñ ken k'lee k'tedki se bo, ol jeege jeel Raa debm daan ki, ken bin se, j'asen terl dō di? Bin num ken Raa jaay lee dabar jeege taa kusiñdege

* 3:4 Aak KKR 51.6.

se, nakiñ tēdn met ki ey daamo? (Ɔo taar maam m'taadsen ese se, kēse taar ken jikilimge bo lee taada.) ⁶ Anum gōtō! Raa se, naan tēd nakge ute doobiña. Bin ey num naan kōjn bōōrō do jeege tu Ɔo dī?

⁷ Gōtn metiñ jee kuuy 'kōñ taadn Ɔo ken maam m'tēd nakñ met ki ey sum bo Ɔl jeege jeel Raa se taad taar met ki Ɔo *nookiñ se, anum gen dī jaay j'ōjum bōōrō dom ki aan gōo debm kusiñ se? ⁸ Ken bin num j'aki kōñ taadn j'ōki: «'Tēdki kusiñ k'baaki ute naanjege, Ɔo te kusiñjege se ano baa ute bēε.» Taargen se jee ken lee taad taar iñg kus roje ki se bo taad Ɔo naaje bo k'lee k'dooy jeege ute taargen bin se. Ɔo jee se bo, bōōrō utu koocñ dođe ki.

⁹ M'tōnd metse tu naaje Yaudge se, k'cirki jee Ɔop baa se paac la? Gōtō. Taa taar se maam m'taadga taad metiña m'ōo: naaje Yaudge ute jeegen Yaudge ey paac se, kusiña Ɔk tōōgō dojege tu. ¹⁰ Taa naan se bo Kitap taad Ɔo: *Debm daan ki naan Raa ki se gōtō; kalan kic bo gōtō.*

¹¹ *Maakñ jikilimge tu se, nam jaay jeel nakñ met ki se, kalan kic bo gōtō.*

Ɔo nam jaay je doobm an jeel Raa kic ε, gōtō.

¹² *Naade se paac terlga naaga Raa ki Ɔo naade paac iigga. Maakde ki se, debm jaay 'tēdn bēε jeege tu gōtō, kalan kic bo gōtō.†*

¹³ *Yo maakñ baad ki jaay ruumga oot iñg kus se, taar ken teec taarde ki se kic bo, tec bin kici.‡*
Ute taarde se naade lee aan jeege dala.

Ɔo taar teec taarde ki se, tec aan gōo saam wōōjn ken lee tōl jeege se.§

¹⁴ *Ute taardege se, naade naam jeege Ɔo taad taar kataka jeege tu.**

† 3:12 Aak KKR 14.1-3. ‡ 3:13 Aak KKR 5.10. § 3:13 Aak KKR 140.4.

* 3:14 Aak KKR 10.7.

¹⁵ Jεde se le cεp gen ba a tōl jeege.

¹⁶ Gōtn naade aanga tak bo, naade tuj nakge o o ad yεbm jeege.

¹⁷ Doobm ken naade an king lapi ute jeege tap bo naade jeel eyo†.

¹⁸ Naade se, jeegen ken beer Raa ki eyo‡.

¹⁹ K'jeelki, *Ko Taar ken Raa εdo Musa ki jaay taad se taad ute jeegen jeel Ko Taar Raa ese se. Taa naan se bo debm jaay 'kōj taar jaay an kōodn don naan Raa ki se gōto. Taa naan Raa ki se jeege paac, jeel rode ki naade tujga.

²⁰ Anum debm ing do Ko Taar ken Raa εdo Musa ki sum bo, 'tedn debm daan ki naan Raa ki se, gōto. Taa ute doobm Ko Taar ken Raa εdo Musa ki se, olde bo naade jeel kusin sum.

Debkilimi 'tedn o di jaay tedn debm aak bee naan Raa ki

(*Gal 2.15,16, 3.8-14,22-29; Ep 2.7-9*)

²¹ Anum borse se jaay bo, Raa taadga doobm ken debkilimi 'tedn aak bee naanin ki. O doobm se, olin eyo ute nakj ken *Ko Taar ken Raa εdo Musa ki o k'ted se. Ko Taar ese se, Ko Taar ken Raa εdo Musa ki ute jeegen taad taar teeco taar Raa ki kic bo do dōkin se, taadoga saadin jeege tu. ²² Nakj ken ol debkilimi tedn aak bee naan Raa ki se, kaal maakj do Isa *al-Masi ki. Taa naan se bo jeegen paacn ken aalga maakde do Isa al-Masi ki se naan teddenga jee aak bee naan Raa ki, taa Raa se le, naan beer nam eyo. ²³ Taa jikilimge paac se le tedga *kusi naan Raa ki o tedga dok ute Raa o kōj kaan maakj *nookin ki eyo. ²⁴ Num Raa ute been se, naan tedden tedga aak bee naanin ki se, cεε. O ute doobm Isa al-Masi se bo, naan dugdenga dode. ²⁵ Al-Masi se, Raa olin taa 'kedn

† 3:17 Aak Eza 59.7. ‡ 3:18 Aak KKR 36.2.

ron̄ *serke taa naajege ɔ moosin̄ se tugjeki kusiñjege naajegen ken̄ j'aalkiga maakjege do Isa ki. Ute naan̄ se ɔ Raa taad̄ jeege tu ɔ naan̄ se debm daan̄ ki, taa kusiñ̄ ken̄ jeege lee tɛdo do dakiñ̄ se, Raa jeele naɔo kaad̄ ken̄ se naan̄ dabard̄en te eyo. ²⁶ Kaad̄ ken̄ se, Raa udoga bia jeege tu. ɔ ɔorse naan̄ taad̄ jeege tu ɔ naan̄ se, debm daan̄ ki. Bin ɔ naan̄ taad̄ jeege tu ɔ naan̄ se debm daan̄ ki ɔ jeegen ken̄ aal maakde do Isa ki se, naan̄ tɛdfenga jee aak bɛe naanin̄ ki.

²⁷ Ey num debm took in̄g do Ko Taar ken̄ Raa ɛdo Musa ki te doobin̄ se, naan̄ kɔŋ tɔɔm roŋa naɔo debm 'kɔŋ tɛdn̄ naan̄ se gɔtɔ. Taa di? Taa debkilimi se ken̄ naan̄ aal maakin̄ do Isa al-Masi ki se, ɔ aay cir ken̄ naan̄ in̄g do Ko Taar ken̄ Raa ɛdo Musa ki. ²⁸ 'Jeelki, jikilinge jaay Raa aakde aak bɛe naanin̄ ki se, taa naade ɔ tookga Ko Taar ken̄ Raa ɛdo Musa ki ɔ in̄g do ki eyo, num taa naade ɔ aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki. ²⁹ Bin num, Raa se gen̄ Yaudge kalin̄ ki sum la? Gɔtɔ. Naan̄ gen̄ jeegen ɔaa se kici. Taa Raa se naan̄ gen̄ jeege paac. ³⁰ Raa se, naan̄ kalar̄ lak ɔ ute Yaudge, ey ɛ jeegen Yaudge eyo, paac se, debm jaay aalga maakin̄ do naan̄ ki se, tɛdga aak bɛe naanin̄ ki. ³¹ Ken̄ k'taad̄ jaay j'ɔ debm aal maakin̄ do Isa al-Masi ki jaay tɛdn̄ aak bɛe naan̄ Raa ki se, bin num naajen̄ k'l'uum̄ j'aalga Ko Taar ken̄ Raa ɛdo Musa ki se naan̄ ki la? Gɔtɔ. Naaje se j'uun̄ j'ɔndin̄ kɔnd ɔ doobin̄ ki.

4

**Abraam tɛd ɔ di jaay tɛd aak bɛe naan̄ *Raa ki
(Gal 3.6-9,29; KKR 32)*

¹ K'saapki tu do bubje Abraam ki se. Naan̄ mala tap ɔ ɔŋga di gen̄ naan̄ debkilim ki sum se? ² Ken̄ naan̄ jaay tɛdga tɛd naabm jiga naan̄ Raa ki sum ɔ tɛdin̄ debm aak bɛe naan̄ Raa ki se, naan̄ 'kɔŋ tɔɔm roŋa. Num gan̄ naan̄

Raa ki se, naan̄ 'kəŋ tōm rōŋ eyo. ³ Taa naan̄ se bo Kitap taad̄ ə: *Abraam took aal maakin̄ do Raa ki ə* taa naan̄ se bo, Raa aakin̄ aan̄ gōə debm daan̄ ki.* ⁴ 'Jeelki, debm tēdn̄ naaba se j'əgin̄ gət-təŋgin̄a. Nak̄j kən̄ j'əgin̄ se aan̄ gōə j'ēdn̄sin̄ cēr eyo, num̄ j'əgin̄sin̄ taa naabm̄ kən̄ naan̄ tēda. ⁵ Kən̄ debm̄ jaay tēd̄ naab̄ eyo, nabō aal maakin̄ do Raa kən̄ tēd̄ jee *kusinge aak̄ bēē naan̄in̄ ki se, kaal maak̄j kən̄ naan̄ aal do Raa ki se, tēdn̄ naan̄ tēd̄ga aak̄ bēē naan̄ Raa ki. ⁶ Taa naan̄ se bo maak̄j kaa tōm̄ Raa ki se, Gaar̄ *Daud taad̄ taa maak̄-raapm̄ deb̄ kən̄ tēd̄ te naab̄ dim̄ eyo, num̄ aal maakin̄ do Raa ki se. Debm̄ ese se Raa aakin̄ aan̄ gōə debm̄ daan̄ ki. Gōtn̄ se naan̄ deek̄ ə:

⁷ *Maak-raapo jeege tun̄ kən̄ Raa tōaldenga tujdege əə kusin̄dege se naan̄ dirigin̄ga naata.*

⁸ *Maak-raapo deb̄ kən̄ Məljege tōnd̄ te mētn̄ kusin̄in̄ eyo†.*

⁹ Taar̄ kən̄ Gaar̄ Daud taad̄ se je taad̄n̄ ə: maak-raapo se jeege tun̄ əjoga kōj pōndō kaldē ki sum̄ la? Gōtō. Maak-raapo jeege tun̄ əj te pōnd̄ ey kici. Taa naaje k'taad̄senoga taad̄a Abraam tēd̄ aak̄ bēē naan̄ Raa ki se, taa naan̄ aalga kaal maakin̄ bo, do Raa ki. ¹⁰ Num̄ kən̄ Raa jaay aak̄ Abraam aakin̄ bēē naan̄in̄ ki se, kaad̄ kən̄ naan̄ əjga kōj pōndō lōbu əj te ey lē? Əə kaad̄ kən̄ se, naan̄ əj te ey bōrtō. ¹¹ Abraam se k'taad̄in̄ te taa *kōjn̄ pōnd̄ ey bo, naan̄ tēd̄ga tēd̄ aak̄ bēē naan̄ Raa ki taa kaal maak̄j kən̄ naan̄ aal do Raa ki se. Əə kōjn̄ pōndō se, kēse Raa tēdn̄ nak̄j j'an̄ kaak̄j jeel ro ki, Raa se tēdn̄ naan̄ tēd̄ga aak̄ bēē naan̄in̄ ki ute kaal maak̄j kən̄ naan̄ aal dōŋ̄ ki se. Taa naan̄ se bo Abraam se tēd̄ga buŋ̄j jee əj te pōnd̄ eyo kən̄ aal maak̄de do Raa ki, taa naadē kic̄ tēd̄ga aak̄ bēē naan̄ Raa ki. ¹² Abraam se naan̄ buŋ̄j jeegen̄ əjga kōj pōndō kici, nabō naadē se kōnd̄

* 4:3 Aak̄ JEN 15.6. † 4:8 Aak̄ KKR 32.1-2.

dofe bo do kōjŋ pōnd ki sum eyo, num naade kaal maakde do Raa ki aan gōō gen bugje Abraam se jaayo.

Raa taadga ð naaŋ utu kedŋ naka jeege tun aal maakde doŋ ki

(*Ēb 11.8-19*)

¹³ Raa se naaŋ taadga taad *Abraam ki ð metjiliŋ ki ð utu aden kedŋ do naaŋa ute magaliŋ se naade ki. Ey num Raa ð aŋsiŋ ked se taa naade bo took iŋga do *Ko Taar Raa ki eyo, num gaŋ taa Abraam took aalga kaal maakiŋ bo do Raa ki. Kese bo ken teđiŋ naaŋ aak beē naan Raa ki se. ¹⁴ Ken jee took iŋg do Ko Taar ken Raa edo Musa ki sum bo 'kōŋ naaŋ se num, debm aal maakiŋ do Raa ki se kaal maakiŋ se teđga nakŋ cere ð nakŋ ken Raa taad ð ute kedŋ jeege tu se kic le, 'teđga nakŋ cere. ¹⁵ Taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, jeege oŋ iŋg te do ki jig ey se bo ol Raa maakiŋ taariŋ dofe ki. ð ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay gōō se, tuju kic bo, gōō.

¹⁶ Taa naaŋ se bo nakŋ ken Raa taado ð utu kedŋ jeege tu se, debm aalga maakiŋ do naaŋ ki jaay bo 'kōŋ nakŋ se taa Raa le ute beē se, naaŋ ed jeege tu cere sum. Bin bo nakŋ ken Raa ð utu kedŋ metjil Abraam ki se, metjiliŋ ken iŋg do Ko Taar ken Raa edo Musa ki kaliŋ ki sum eyo, num metjiliŋ ken aal maakde do Raa ki aan gōō gen Abraam se kici. Taa Abraam se, naaŋ bugjege paac. ¹⁷ Taa naaŋ se bo Raa taad Abraam ki maakiŋ Kitap ki ð: *Maam m'teđiga naai 'teđga bugŋ metjil jeege dena*‡. Naan Raa ki se Abraam se naaŋ bugjege taa naaŋ aalga maakiŋ do Raa ki. ð Raa bo debm ken dur jeegen ken ooyga kooyo ð naaŋ bo debm ken taado ute taariŋ sum bo, nakge teđa. ¹⁸ Ey num Abraam se kōŋ kōnd doŋ do đim ki eyo. Ute naaŋ se kic bo, Abraam aay kaami ðnd doŋ do Raa ki ð naaŋ aal maakiŋ

‡ 4:17 Aak JĒN 17.5.

paac do Raa ki. Taa naan se bo naan tedga bugrj metjil jee dena aan gōō taar ken Raa taadiñ ò: Metjil naai se, utu 'tedñ den aak eyo[§]. ¹⁹ Kaad ken se Abraam baariñ baa baa nakj kaaru, naan gōōl nanja tak tak ò mendiñ Sara kic le magalga 'kōj koojn goon ey sum. Ute naan se kic bo, naan aal maakiñ paac do Raa ki. ²⁰ Anum Abraam se jeele nakj ken Raa taadiñga ò utu ansiñ ked se, Raa ansiñ keda. Naan naaj eyo, òk kaal maakiñ do Raa ki se tōōgō ò naan *nook Raa. ²¹ Naan jeel maakiñ ki, Raa se, nakj naan taadga ò utu an ked se, naan òk tōōgō an kōj tēda. ²² Ute naan se bo kaal maakiñ ken naan aal do Raa ki se, Abraam: *Raa aakiñ se debm daan ki.* ²³ Ken Kitap jaay taad ò: *Raa aakiñ debm daan ki se*, taar se taad ute Abraam kaliñ ki sum eyo, ²⁴ num taar se taad ute naajege kici, ken Raa utu ajeki tedñ jee aak bēē naaniñ ki se kaad ken naajege j'aalkiga maakjege do Raa ken duro Meljege Isa daan yoge tu se jaayo, ²⁵ ò naan bo òñ jeege tōōliño taa *kusiñjege ò Raa se duriñoga daan yoge tu taa j'aki tedñ jee aak bēē naaniñ ki.

5

*Isa òkjeki taasa ute *Raa
(1Pr 1.3-9; 1Jn 4.9,10)*

¹ Deere, Raa tedjeki jaay j'aki bēē naaniñ ki se, taa naajege j'aalkiga maakjege don ki. Ò ute Meljege Isa *al-Masi se, naajege j'ōjkiga tōōse ute Raa. ² Naajege k'jeelki ute kaal maakj ken j'aalki do Isa ki se bo, Isa òjeki k'j'ōjkiga bēē Raa ò bēē Raa se bo, borse naajege j'ingki do ki. Ò naajege maakjege raapo do kōnd do ken j'ōndki do Raa ken utu ajeki kol maakj *nookiñ ki se. ³ Anum naajege maakjege raapm taa naan se sum eyo, ter daala ken dubar

§ 4:18 Aak Jēn 15.5.

aanga dojege tu kic bo, naajege maakjege raapo. K'jeelki dubar se, naan̄ eḏ kaay kaama taa j'aki tēdn̄ jee tōogō. ⁴ Ɔo kaay kaama se tēḏ deba tēḏ debm mēc. Taa naan̄ se bo naajege k'tēdkiga jee mēc Ɔo j'ōndkiga dojege do Raa ki. ⁵ Kōnd do ken̄ j'ōndki do Raa ki se, cēr eyo taa Raa se eḏjeki maak-jen̄ den̄ aak eyo maakjege tu se, ute *Nirl Salal ken̄ naan̄ eḏjeki se.

⁶ Deere, naajege do dōkin̄ se, naajege j'ōkki dōobm ken̄ j'anki kōōdn̄ dojege eyo. Anum kaadn̄ ken̄ Raa Ɔndin̄ jaay aan dōobin̄ ki se, al-Masi baado ooy taa naajegen̄ jee *kusinge. ⁷ K'jeelki, debkilimi jaay Ɔn̄ ron̄ jaay j'an̄ tōolin̄ taa debm tēḏ naka ute dōobin̄ se, b̄ere, tookin̄ an̄ tēdn̄ Ɔn̄. Baat ey num, daan̄ naan̄ tookn̄ j'an̄ tōol kic bo taa debm ken̄ lee tēḏ b̄ee jeege tu. ⁸ Num gan̄ aakki, Raa se taadga maak-jen̄ do naajege tu! Kaad ken̄ naajege k'jee kusinge se bo, Isa al-Masi baado ooy taa naajege. ⁹ Ute moosin̄ se, b̄orse al-Masi tēdjekiga k'tēdkiga aak b̄ee naan̄ Raa ki. Taa naan̄ se, k'jeelki, Isa al-Masi se utu ajeki kaaja Ɔo maak-taar Raa se kōn̄ bōoy dojege tu ey sum. ¹⁰ Do dōkin̄ se, naajege k'jee taamooy Raage, num b̄orse, ute yo Goonin̄ ken̄ ooy do kaag ki se, Raa Ɔkjekiga taasa ute naan̄a. Ken̄ naajege jaay j'ōkkiga taasa ute Raa num, met kando ute dur Isan̄ ken̄ duro daan̄ yoge tu se, naan̄ ajeki kaaja. ¹¹ Kese daar ara sum eyo, num tēr ute dōobm Mēljege Isa al-Masi se, naajege maakjege raap aak eyo do Raa ki, taa b̄orse Raa Ɔkjekiga taasa ute naan̄ kici.

*Bubjege Adum ute Mēljege Isa *al-Masi*

(1Kōr 15.21-22,45-49,56-57)

¹² 'Booyki! Bubjege Adum kalin̄ ki sum bo ken̄ baano ute *kusiṅa do *duni ki. Ɔo kusiṅ eḏe se bo ken̄ baano ute yo dojege tu. Taa naan̄ se bo yo se utu tōol jeege paac, taa jeege paac Ɔk kusiṅa. ¹³ Kaad ken̄ Raa eḏo te *Ko Taarin̄

*Musa ki ey bōrt se, kic bo kusiñ utu do duni ki tap. Nabo aan gōo Raa taad te Ko Taariñ jeege tu ey bōrt se, taa kusiñ naade tēd se, Raa tōnd te metn kusiñde eyo. ¹⁴ Ute naañ se kic bo iin do Adum ki bini aan do Musa ki se, jeege paac yo ək tōōgō dode ki. Ey num naade se tēd te kusiñ tec aan gōo gen Adum se eyo ken baate tookŋ taar Raa se, ute naañ se kic bo, naade lee ooy kooy tap. Ey num Adum se, naañ tec aan gōo debm ken utu adē baa se. ¹⁵ Num gaŋ kusiñ ken Adum tēd se, aas ute bēe ken Raa tēd jeege tu cēre se eyo. Deere, taa kusiñ deb kalaŋ tēd se bo, ɔl jeege dēna utu ooy kooyo. Met kando bēe Raa se dēn aak eyo ɔ jeege dēna, naañ tēdden bēe cēre sum ute doobm deb kalaŋ k'dariñ Isa al-Masi se. ¹⁶ Nakŋ ken Raa ed cēre se, naañ tec aan gōo kusiñ ken Adum baano do duni ki se eyo. Ute doobm ken Adum tujŋno deet deet se bo ɔl Raa kōjŋ bōōrō do jeege tu paac. Num ken Raa jaay tēd bēeŋ jeege tu se, ken jeege bo kusiñdege dēn aan gōo di kic bo, naañ tēd jeege aak bēe naaniñ ki ɔ bōōrō kōŋ kooocŋ dode ki ey sum. ¹⁷ Deere, ute kusiñ deb kalaŋ lak sum bo yo aan do jeege tu paac, met kando ute Isa al-Masi kaliñ ki sum bo, Raa tēd bēeŋ dēna jeege tu. Bēe se, naañ tēddesiñ cēre sum ɔ naañ tēddenga naade tēdga aak bēe naaniñ ki. ɔ ute Isa al-Masi se, naade kōsn gaara ɔ baa ting ute naañ.

¹⁸ Taa kusiñ Adum ken tēd kaliñ ki se ɔl bōōrō ooc do jeege tu paac. Bin bo ute naabm Isan kaliñ ki ken tēdiñ ute doobiñ se sum bo, naañ ɔd do jeege maakŋ kusiñ ki ɔ edden kaaja. ¹⁹ Booyki! Do dōkiñ se deb kalaŋ sum bo baate tookŋ taar Raa ɔ ɔl jeege ute dēnde tēd jee kusiñge. Gaŋ Isa se, naañ kaliñ ki sum bo debm took taar Raa ɔ ute naañ se, tēd jeege dēna tēd aak bēe naan Raa ki.

²⁰ Ken Raa jaay edo Ko Taariñ Musa ki sum se, kusiñ se ziid baa ute naaniña. Num gaŋ gōtn jaay kusiñ ziid baa ute naaniñ se, bēe Raa se ziid cir kusiñ se daala. ²¹ Taa naañ

se bo aan gōō kusin̄ baano te yoa do jeege tu se, borse se bεε Raa kic tɛdga jikilimge aakga bεε naan Raa ki. Bin bo ute doobm Mɛljege Isa al-Masi se j'aki kōŋ *kaaja gen ting daayum.

6

**Kusin̄ se* ɔk tōōgō dojege tu ey sum

(Kɔl 3.1-10)

¹ Anum j'aki taadn̄ j'ɔki di? Naajege j'aki lee tɛdn̄ kusin̄ bo taa bεε *Raa se 'ziidn̄ tɛdn̄ den la? ² Gōtō! Taa naajege se aan gōō jeegen ooyga kooyo ɔɔ ute kusin̄ se lɛ, k'gaan̄kiga. Bin num, j'aki kinḡ maakŋ kusin̄ ki ɔɔ di daala? ³ 'Jeelki ey la? Ken naajegen paacŋ jaay *k'batizjekiro se, naajege k'tɛdkiga kalan̄ ute Isa *al-Masi. Kaad̄ ken se naajege j'ooykiroga tɛlɛ ute naana. ⁴ Ute *batem̄ ken k'batizjeki se, naajege j'ooykiga ute naana ɔɔ k'duubjekiga ute naan̄ kici. Aan gōō Raa Bujjege duro al-Masi daan yoge tu ute tōōgin̄ se, naajege kic bo, naan̄ terljekiga kinḡjege tɛdga kiji.

⁵ Deere, naajege se j'ooykiga kalan̄ ute naana. ɔɔ aan gōō naan̄ duro daan yoge tu se, naajege kic j'utu j'aki dur daan yoge tu aan gōō gen naan̄ se kici. ⁶ K'jeelki, aan gōō Isa k'tōōlin̄ do kaag ki se, naajege ute kinḡjegen do dōkin̄ se kic bo j'ooykiroga ute naana tɛlɛ. Taa naan̄ se bo daa rojegen ken ɔljeki k'tɛdki kusin̄ se, 'kōkŋ tōōgō dojege tu ey sum. Bin se, naajege j'aki kōŋ tɛdn̄ bul gen tɛdn̄ kusin̄ ey sum. ⁷ Deere, debm ooyga se, ɔɔdnga ute kusina. ⁸ Anum ken naajege jaay j'ooykiga ute al-Masi se, k'jeelki j'aki baā kinḡ ute naana kici. ⁹ K'jeelki, al-Masi jaay ooy duro daan yoge tu se, mōōtn̄ naan̄ 'kōŋ kooy eyo, taa yo se ɔk tōōgō don̄ ki ey sum. ¹⁰ Num Isa se ooyga ɔɔ naan̄ ooy se jɛ-kalan̄ sum taa kusin̄ jikilimge ɔɔ mōōtn̄ naan̄ kooy

do taarge tun maam m'lee m'taadsen se. Aan gōō naase ōnkiro rose gen tēdn nakgen aak kusu ōō jig eyo ken ōlse naase ingki king gōrdio naan Raa ki se, bōrse ōnki rose 'tēdki bul Raa gen tēdn nakgen ute doobiṇa; kese bō ken asen tēdn jee *salal.

²⁰ Ken naase ingkiro bulu gen tēdn kusiṇ se, nakṇ jaay asen kōl naase aki tēdn nakṇ te doobiṇ taa tōōgō se, gōtō. ²¹ Anum kusiṇ ken naase 'tēdkiro se tap bō ōnkiga di ro ki? Taa nakgen naase ing 'tēdkiro se, bōrse ōseno maakṇ sōkōṇ ki. 'Jeelki nakgen se ōl jeege maakṇ yo ki. ²² ōō gaṇ bōrse Raa ōōdsenga dose naatn maakṇ kusiṇ ki ōō 'tēdkiga bulinge. Bin num bōrse Raa tēdsenga 'tēdkiga jee salal ōō naase utu aki kōṇ *kaajṇ gen daayum. ²³ Aan gōō debm tēdga naaba num j'ōgiṇ gōt-tōṅgiṇ se, bin bō debm tēdga kusiṇ se kusiṇiṇ se, bēdiṇ yoa. Num gaṇ Raa se, kaajṇ gen daayum se, naaṇ ēdjesiṇki cērē taa naajege k'tēdkiga kalan ute Mēljege Isa *al-Masi.

7

*Jee al-Masige se, *Raa* ōōdēga dōdē do doobm jikilimge tu

(Ep 5.25-31; Gal 2.19,20)

¹ Gēnaamge, m'je m'asen taadn ute doobm ken jikilimge lee uuno ōō maam m'jeele doobm se naase kic 'jeeliṇki, doobm jikilimge lee tēd se ōk tōōgō do debkilim ki kaad ken naaṇ utu zēer sum. ² 'Booyki m'asen taada: menda jaay ōkga gaaba se. Kaad ken jaay gaabiṇ utu ing zēer se, doobm jikilimge lee tēd se, gaasiṇ gen rēsṇ gaabiṇa. Num ken gaabiṇ jaay ooyga se, doobm jikilimge lee tēd se, ōk tōōgō dōṇ ki ey sum ōō naaṇ kōṇ kōkṇ gaabm kuuy. ³ Anum ken gaabiṇ utu zēer sum bō, naaṇ teec baa ōk gaabm kuuy se, j'aṇ daṇiṇ mēnd kēsṇ gaaba. Num ken gaabiṇ jaay ooyga se, doobm ken jikilimge lee tēd se ōk

tōgō don̄ ki ey sum. Ken naan̄ ək gaaba kuuy kic ɓo, j'an̄ kōŋ dan̄ mend̄ keesn̄ gaaba ey sum. ⁴ Genaamge, naase kic 'tecki bini. Naase se, *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ək tōgō dose ki ey sum taa naase ooykiga ute *al-Masi. Ɓorse naase se 'tedkiga metn̄ deb kuuy, naan̄ se al-Masi ken Raa durin̄oga daan̄ yoge tu se, taa naan̄ se ɓo naajege j'aki tedn̄ nakgen̄ tōl Raa ki. ⁵ Deere, do dōkin̄ se, naajege k'tedkiro nakŋ ken daa rojege ɓo jea. Ɖo nakgen̄ ək tōgō do rojege tu se ɓo ken ɔljek̄i k'tedki nakgen̄ ken ajenki kōl yo ki. ⁶ Do dōkin̄ se, naajege j'ingkiro ɓulu do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, num ɓorse naajege se aan̄ gōo jee ooyga kooyo naɓo al-Masi ɔɔdjekiga dojege maakŋ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay tedjeki ɓulge se. Bin ɓo naajege ɓorse j'ōŋkiga doobm̄ kiji gen̄ tedn̄ naabm̄ Raa. Ɖo doobm̄ se, *Nirl Salal ɓo taadjesiŋki. Bin num naajege se, k'tedki naabm̄ Raa se ute Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay k'raan̄in̄oga raan̄ do dōkin̄ se eyo, taa doobm̄ se kaad̄in̄ deelga.

Naabm̄ ken *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ted̄a

⁷ Tap ki num j'aki taad̄ j'ɔki di? Ken ɔl jeege ted̄ *kusiŋ se, Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki la? Gōtō! Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se kusiŋ la? Gōtō! Num ken ɔlum jaay maam m'jeel kusiŋ se Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki. Num ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay taad̄ ɔ: *Ɖn̄te dōŋo*,* ey se ken maam m'dōŋ kic num, m'jeeliŋ nakŋ se m'ted̄ te kusiŋ eyo. ⁸ Num ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay taad̄um m'jeel kusiŋ sum se, kusiŋ ɔŋ doobo ɔ ɔlum m'baag dōŋ napar nakgen̄ ɓaa se paac. 'Jeelki, ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se jaay gōtō se, kusiŋ kic ɓo, gōtō. ⁹ Do dōkin̄ ken maam m'jeel te Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ey se, maam m'utu m'inḡ zεεε. Num ken Ko Taar Raa ɛdo

* 7:7 Aak Ekz 20.17.

Musa ki taadum nakgen gen tēda sum se, kusiñ ãaado taad tōogin dom ki, ¹⁰ ð kusiñ ken ðk tōogō dom ki se, tēdum maam m'oooga. Ð maam ken debm m'oooga kooy se, Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki ey num am kēdn kaaja se, ðorse, ðlumga yo ki. ¹¹ Ute ðoobm nakgen Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki taad ð gen tēda se, kusiñ ðy ðoobo ð ðerlum ðlum m'tēdn kusiña ð tōoluma.

¹² Ey num Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki se ðoobm *salal ð nakgen naan taad ð gen tēd se kic ðo, salal, ute ðoobina ð jiga. ¹³ Bin num nakñ jigan ese se ðo tēdga nakñ ken am tōl la? Gōtō! Num gañ ken tōlum se, kusiña. Ute nakgen jiga se ðo, kusiñ ðy ðoobo gen tōoluma. Bin jaay ðo k'jeele kusiñ se, naan kusiñ ðeer ðeer. Anum ute Ko Taar ken Raa ēdō Musa ken taadñeki ð j'ōnte 'tēdki kusiñ se, ute naan se ðo, kusiñ taad naabin tood tal ð naan se, kusiñ aak eyo.

Kusiña se ðk tōogō do jikilimge tu

¹⁴ K'jeelki *Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki se iino gōtn Raa ki, num maam lē, goon debkilim sum ð *kusiñ se, tēdumga maam tēdga bulina. ¹⁵ Deere, nakñ maam m'tēd se m'ōnd te metin eyo, taa maam m'tēd nakñ ken maam m'je eyo; ey num nakñ maam m'je, tap ðo maam m'ōñ tēdin eyo. ¹⁶ Ken maam jaay m'tēd nakñ ken maam m'je ey se, bin se maam m'jeele Ko Taar ken Raa ēdō Musa ki se, naan jiga. ¹⁷ Anum ken ðlum jaay m'tēdn nakñ jig ey se, maam mal eyo, num kusiña ken utu maakum ki se ðo, ðlum m'tēdn naan se. ¹⁸ Maam m'jeele maakñ maam goon debkilim ki se, nakñ bēe tap ðo gōtō. Taa maam se m'je m'tēdn nakñ bēe, naðo maam m'ðk tōogñ gen tēdn naan se eyo. ¹⁹ Deere, bēe ken maam m'je se, tap ðo maam m'ōñ tēdin eyo; gañ kusiñ ken maam m'je ey se ðo, maam m'lee m'tēdina. ²⁰ Ken maam jaay m'tēd nakñ ken maam m'je ey

se, kese maam mala bo tedin ute maakum eyo, num kusiñ ken maakum ki se bo, olum m'tedf naañ ese.

²¹ Maam m'jeelin ute maakum se, beeki num, m'tedn nakñ beε, nabo kusiñ se ak tɔɔɔ dom ki ɔɔ olum bo gen tedn kusiñ sum. ²² Saapm maam ki se, Ko Taar ken Raa edo Musa ki se tɔɔlumi. ²³ Num maam m'naam maakum ki ne dim kuuy ken ak tɔɔɔ ɔɔ ɔñ ɔñum saapum ɔñ tedf nakñ beε eyo ɔɔ kusiñ se bo tedum m'tedga bulu gen tedn nakgen jig eyo. ²⁴ Maam se kapiñ tɔɔluma! Num nanja jaay am kɔɔdn doma maakñ daa ro ken am kol yo ki se? ²⁵ Kese ute doobm Mɛljege Isa *al-Masi! Bin num k'tɔɔmki Raa!

Taa naañ se bo ute saapum se maam m'je m'tedf nakñ beε; num ganñ maakñ daa rom ki se, kusiñ se ak tɔɔɔ dom ki.

8

Jeegen ak *Nirl Salal maakde ki

(Gal 3.13-14, 5.16-25)

¹ Ter daala, borse, jee ken tedga kalañ ute Isa *al-Masi se, mɔɔtn *Raa aden kojñ bɔɔrɔ dode ki eyo. ² Taa maam m'tedga kalañ ute Isa al-Masi se, Nirl Salal ken ak tɔɔɔ se, edumga kaaja ɔɔ ɔɔdumga doma maakñ *kusiñ ken ak tɔɔɔ dom ki ɔɔ am kolum maakñ yo ki se. ³ *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, oko tɔɔɔ gen kɔɔdn kusiñ eyo. Taa jikilimge kic le oko tɔɔɔ gen bɔɔbm kəkñ Ko Taar ken Raa edo Musa ki se eyo. Num ganñ Raa mala bo, tedin ute doobm ken naañ ɔlo Goon maakiña ɔɔ Goon maakin se uuno ro tec gen jikilimge ɔɔ edf ronñ *serke taa kusiña. Ute naañ se Raa ɔñ bɔɔrɔ ooc do Goonin ki taa kɔɔdn kusiñ jeege. ⁴ Raa tedjeki naañ se, taa naajegen ken k'lee k'tedki nakñ ken daa rojege je se eyo, num naajegen Nirl Salal lee tɔɔdjeki se bo, taa nakñ ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki taaf se j'anñki tedin ute doobiña. ⁵ Deere, jee ken lee

aan gōō ken daa rode ʋo je se, naade saap do nakgen tun daa rode jea. Ɔo jee ken Nirl Salal ʋo tōōdʋe se le, naade saap ʋo do nakge tun Nirl Salal ʋo je se. ⁶ Anum debm saap do nakge tun daa ro ʋo je se, aṅ kəl yo ki. Num gaṅ debm saap do nakge tun Nirl Salal je se, naaṅ 'kōṅ kaaja ute lapia. ⁷ Taa jee ken je nakṅ ken daa rode ʋo je se, jee se jee taamooy Raage. Ko Taar Raa se naade took iṅg do ki eyo taa naade se le ṅṅ aasiṅ eyo. ⁸ Jee ken saap ʋo do nakge tun daa rode ʋo je sum se, naade kōṅ tōōl Raa ki eyo.

⁹ Anum naase se iṅgki aan gōō ken daa rose ʋo je se eyo, num aan gōō ken Nirl Salal ʋo jea, taa naase se, naṅa naṅa kic ʋo *Nirl Raa se utu maakiṅ ki. Ɔo debm jaay ṅk Nirl gen al-Masi ey se, naaṅ se debm naaṅ eyo. ¹⁰ Ken al-Masi utu maakse ki se, taa kusiṅ se daa rose se utu 'kooyo. Num aan gōō Raa tēdsenga aak bēe naaniṅ ki se, Nirl Salal se ēdsenga kaaja. ¹¹ Ken Nirl Raa ken duro Isa daan yoge tu se jaay utu iṅg maakse ki num, Raa ken duro Isa al-Masi daan yoge tu se, ute Nirlinṅ ken utu maakse ki se, 'dur rosen ken utu kooy se daan yoge tu kici.

¹² Taa naaṅ se ʋo, genaamge, Raa je Ɖo tak ʋo j'aki kingṅ aan gōō ken Nirl Salal ʋo jea, num j'ōṅte kingki aan gōō ken daa rojege ʋo je se. ¹³ Taa ken naase jaay iṅgki aan gōō ken daa rose ʋo je se, naase utu aki kooyo. Num ken naase jaay ṅṅki Nirl Salal ʋo tōōdʋe se, nakṅ ken daa ro ṅlsen 'lee tēdki se, naase aṅki rēsn naata Ɖo naase aki kaaja. ¹⁴ Taa jee paacṅ ken Nirl Raa tōōdʋe se, naade se tēdga gaan Raage. ¹⁵ Nirl Raa, ken ēdsen se taa asen tēdṅ ʋulge eyo Ɖo jee ken ṅk ʋeere maakʋe ki eyo, num Nirl Raa se, tēdsenga 'tēdkiga aan gōō gēniṅge mala. Ute Nirlinṅ se ʋo, naajege k'daṅki Raa j'ōki: Abba ken je dēekṅ Ɖo: Bua. ¹⁶ Nirl Raa se ʋo ken taadjeki maakjege tu Ɖo naajege se k'gaan Raage. ¹⁷ Deere, naajege k'gēniṅge se, j'utu j'aki kōṅ nakgen jig aak eyo ken naaṅ ʋōōbiṅ jeenṅge tu se Ɖo nakṅ ken Raa

bɔɔbiɲ se gen al-Masi ɔɔ naajege se j'utu j'aki kɔɲ bɛdʒege ute naan̄ kici. Ken naajege jaay k'dabarkiga ute naan̄ se, j'utu j'aki ɓaa kɛnd maakɲ *nookiɲ ki kici.

*Raa utu kɔl gɛniɲge maakɲ nookiɲ ki
(Jn 10.27-30)*

¹⁸ Maam m'jeele, dubarjegen ken ɓɔrse jaay, k'dɔɔjiɲ ute doobm jaay Raa utu ajeki taadn̄ *nookiɲ se, dubar se paac paac aas dim̄ eyo. ¹⁹ Taa nakgen Raa aal paac se, iɲg aak kaama booy nuɲ ki, Raa utu 'taadn̄ gɛniɲge jeege tu tal. ²⁰ Nakgen ken Raa aaldeno paac se, 'tɛdga nakɲ cɛɛ ɔɔ kese naade malinge ɓo je eyo, num tɔɔɲɲ kuuy ɓo tɛddɛn naade tɛdn̄ nakɲ cɛɛ. ɔɔ ute naan̄ se kic ɓo, Raa ɛddɛnga nakɲ ken naade an kɔnd dode ro ki. ²¹ Taa ɓii kalaɲ se, nakgen Raa aalo paac se, naan̄ utu adɛn kɔɔdn̄ dode naatn̄ maakɲ nak ken ɔk tɔɔɔ dode ki ɔɔ tɛddɛn naade 'ruumu ɔɔ naade utu kɔɲ dode aan gɔɔ gaan Raagen utu kɛnd maakɲ nookiɲ ki. ²² K'jeelki, bini ɓɔrse kic ɓo nakgen Raa aalde paac se, utu dabara dabara aan gɔɔ mɛnd diig ɓaa ɓaa koojo. ²³ Anum naade kalde ki sum ɓo dabar eyo, num naajegen j'ɔɲkiga *Nirl Raa deet deet ɔɔ naan̄ utu ajeki kɛdn̄ nakgen kuuy kic se, naajege kic k'daayki aan gɔɔ mɛnd ɓaa ɓaa koojo se. Kaad ken naajege j'utu j'aakki kaak kaam Raa ken utu ajeki kɔɔdn̄ rojege naatn̄ maakɲ dubar ki ɔɔ j'aki tɛdn̄ gɛniɲgen mala mala se. ²⁴ Deere, Raa se aajjekiga naɓo naajege j'ɔɲ j'aakki ey ɓɔrtɔ num naajege j'ɔndki dojege don̄ ki. ɔɔ nakɲ jaay j'aakiɲkiga ute kaamjege se j'ɔndki do, do ki ey sum, taa nakɲ jaay j'aakiɲkiga se, j'ɔɲiɲkiga. Naɲa jaay 'kɔnd don̄ do nakɲ ken naan̄ aakga kaak ute kaamiɲ se? Nam 'tɛdn̄ naan̄ se tap ɓo, gɔɔ. ²⁵ Num naajege j'ɔndki do se, do nakge tun k'j'aakiɲki te ey ɓɔrtɔ ɔɔ ute naan̄ se naajege j'aayki kaamjege j'iɲg j'aakki kaamiɲa.

²⁶ Daala, naajegen ken j'akki tōgo doobm Raa ki ey se, Nirl Raa se bo baado noogjeki. Taa naajege se k'jeelki tōnd metn Raa ute doobiñ eyo, num Nirl Raa bo eem Raa taa naajege. Naan eemiñ ð daay dēs dēs se ute taargen cir taargen k'lee k'tōndki metn Raa se. ²⁷ Ðo Raa se ɛ, naan jeel nañ maakñ jikilimge ð jeel saapm *Nirl Salal se kici. Ðo Nirl Salal se tōnd meta taa jee naange. Naan tōnd meta se aan gōo ken Raa maakiñ jen ro ki.

²⁸ K'jeelki, nakñ paacñ ken aan do jeege tun je Raa se, Raa tēdñ paac aan kaama taa aden tēdn bēε. Do dakiñ tap bo, Raa se uunoga kuun doa ð danñden taa tēdn nakñ ken naan maakiñ jen ro ki. ²⁹ Taa kaad ken Raa utu aal kaal duni tap bo, jeege ken naan aden tēdn 'tecñ Gooniñ se, Raa jeeldenoga. Bin se, Gooniñ se tēdn goon paragñ gen genaagen dēna. ³⁰ Ken Raa jaay uun doa gen tēdn nakñ se, naan danñde gen tēdn jeenge. Ðo ken naan jaay danñde sum se, naan tēdde tēdga aak bēε naaniñ ki. Bin sum eyo, num naan nookdenoga kici.

Raa se jejeki aak eyo

³¹ Bin num j'aki taadñ j'ōki di? Ken Raa jaay ute naajege num, ken ajeki cir tap bo naña? ³² Raa se, Gooniñ kic bo naan ðññ baado ooy taa naajege paac. Ðo ken Raa jaay εdjeki Gooniñ mala se, deer deer naan ajeki kōñ kēdn nakgen baa se paac kic ey la? ³³ Jee ken Raa bēε tōōdenga tōōd tēdga jee naange se, naña bo aden kōñ mindde? Ðo jee se ɛ, Raa mala bo tēdden tēdga aak bēε naaniñ ki. ³⁴ Bin num ken aden kōñ bōō dōde ki se tap bo, naña? Gōto! Taa Isa *al-Masi se ooyga taa naajege, tē Raa durinoga daan yoge tu ð bōrse, naan utu iñg do ji daam Raa ki ð utu eem Raa taa naajege.

³⁵ Ken ajeki gaan ute maak-je al-Masi se tap bo di? Dubar la? Nakñ ðññ deel do la? Jee ken lee ðdjeki

yεεbjege se la? Bo la? Daaye la? Gōtn jig ey ken utu kutn deba la? Lō yo ne? Gōtō! Dim jaay ajeki gaan ute maak-je al-Masi se, gōtō. ³⁶ Aan gōtō taar ken Kitap taad wō:
Taa naai Raa se, bii-raa jeege je doobm ken ajen tōlō;
 wō naaje se k'tec aan gōtō baatgen k'baado baa tōlō se*.

³⁷ Num ute tōgŋ debm ken jejeki se, naajege k'cirki nakge paac. ³⁸ Maam se m'jeeliŋ maakum ki deer deer: yoa, 'king borse, *kōdn Raage, nakgen ok tōgō raan, nakgen borse ute kengen naan ki, nakgen paac ok tōgō do jikilimge tu, ³⁹ nakgen raan wō kengen maakŋ naan ki, nakgen Raa aaliŋ paac se, dim jaay ajeki kōŋ gaan ute maak-je Raa ken jejeki ute doobm Meljege Isa al-Masi se tap bo, gōtō.

9

**Raa ute jeengen gaan *Israelge*
(Gal 4.22-31)

¹ Genaamge, taa maam m'ute *al-Masi se k'kalaŋ se, taar maam m'je taadn se met ki, ok taar-kōōb eyo. Wō *Nirl Salal kic taadum wō taarum se met ki wō maakum kic took do taarge tun se. ² Wō maam maakum tuj kasak kasak wō daayum nakŋ se wōnum aak eyo. ³ Deere, gen genaamge se, ken doobo jaay kuuy gōtō num, wō Raa am naama wō m'gaan ute al-Masi, ken naan se jaay 'tēdn bεε genaamge tun metjilje kalaŋ se wō naade 'kōŋ kaaja se, taa naan se maam m'tooko. ⁴ Naade se bo gaan Israelge ken Raa beer tōōdēno taa tēdn gēninge. Naade ki bo Raa taaddēno *nookiŋa, *dōoko ute naade, taaddēno *Ko Taar ken naan ēdo *Musa ki, taaddēno doobm ken naade an lee keeme wō taaddēno nakŋ ken naan utu aden kēda. ⁵ Naade se teeco metjil bugge tun do dōkiŋa wō ken al-Masi jaay uuno ro debkilimi se, naan kic bo teeco metjil bugge tun se. Wō

* 8:36 Aak KKR 44.22.

al-Masi se, naan̄ bo Raa ɔ naan̄ ting do nakge tun ɔaa se paac, ɔ daayum jeege lee tɔmina. *Amin!

⁶ Bin num j'ɔnte 'saapki j'ɔki nak̄ ken Raa taado ɔ utu ked̄n jeege tu se tɛdga nak̄ cɛɛ. Taa naan̄ se bo 'booyki. Gaan Israelge se, naade paac Israelgen mala mala eyo. ⁷ Gaan *Abraamge sum se dena, nabo naade paac se gɛningen aan gɔɔ ken Raa taad̄n se eyo. Taa naan̄ se bo, Raa taad̄ Abraam ki ɔ: Mɛtjil Isaka se bo, 'tɛd̄ mɛtjil naai.* ⁸ Gɔtn se, Raa je taad̄n ɔ gaangen Abraam toojde se, naade paac gaan Raage eyo; num Raa taad̄nɔ gɛningen mala mala se, ked̄gen ken Raa mala taad̄nga taad̄ ɔ utu an̄sin̄ ked̄ se. ⁹ Nak̄ ken Raa taad̄n̄ ɔ utu an̄ ked̄ se, naan̄ deekin̄ ɔ: *Baar kuuy kaad̄n ara bin se, maam m'utu m'ade tɛrle ɔ m'kɔn̄ mendi Sara se te goon gaaba jin̄ ki†.*

¹⁰ Bin sum eyo. 'Jeelki, Rebeka se gɛningen naan̄ toojden di se bubjege tu Isaka ki. ¹¹⁻¹² Num Raa taad̄ Rebeka ki ɔ: *Goon naai an̄ koojn̄ deet se utu 'tɛd̄n̄ bul gen debm baat se‡.* Kaad̄ ken jaay Raa taad̄ taar bin se, gaange se j'toojden te ey ɔɔrtɔ ɔ naade le ɔn̄ tɛd̄ te jiga ey le *kusin̄ ey ɔɔrt kici. Ken Raa jaay taad̄ bin se, taa naan̄ se je taad̄n̄ ɔ naan̄ tɛd̄n̄ nak̄ ken maakin̄ jen ro ki. Naan̄ dan̄ debm ken naan̄ bo bɛɛ ɔd̄in̄a. ɔ debm ken naan̄ bɛɛ ɔd̄in̄ se, taa naan̄ bo tɛdga tɛd̄ nak̄ bɛɛ eyo. ¹³ Aan gɔɔ taar maak̄ Kitap ki Raa taad̄ ɔ: *Maam m'jedoga *Yakub ɔ Ezo se, maam m'ɔd̄ m'undin̄oga naatn.§*

¹⁴ Bin num j'aki taad̄n̄ j'ɔki di? Raa se tɛd̄n̄ nakge ute ɔoobin̄ ey la? Gɔtɔ! ¹⁵ Taa naan̄ se bo, do dɔkin̄ Raa taad̄ Musa ki ɔ: *Maam m'tɛd̄n̄ bɛɛ debm ken maam m'je m'an̄ tɛd̄n̄ bɛɛ ɔ m'kɛɛjn̄ do deb ken maam m'je m'an̄ kɛɛjn̄ don̄ ki*.*

* ^{9:7} Aak Jɛn 21.12. † ^{9:9} Aak Jɛn 18.10, 14. ‡ ^{9:11-12} Aak Jɛn 25.23. § ^{9:13} Aak Mal 1.2-3. * ^{9:15} Aak Ekz 33.19.

¹⁶ Ken Raa jaay beer doḏ deba se taa deba se bo je eyo lo tedga ted nakḥ beē eyo, num keṣe Raa mala bo, tedīn beē. ¹⁷ Ter maakḥ Kitap ki Raa taad Gaar magal gen Masar ki do: *Maam m'oli* Gaarge se taa maam m'taadn tōgum doi ki do jeegen do naanḥ ki paac am nooko†. ¹⁸ Taa naanḥ se bo, Raa aak taa-daay debm ken naanḥ je anḥ kaakḥ taa-daayina do debm donḥ mōng se, Raa onḥ tedn do mōngō baa ute naaniḥa.

Raa se naanḥ aan gōō debm kōbo

¹⁹ Daan naane naai am taad do: ken Raa jaay beer tōōd jeege bin se gen di jaay naanḥ mooy jeege? Nakḥ ken Raa baa ted se, naḥa jaay 'tookḥ do ki ey se? ²⁰ Naai debm taad bin se: naai tap bo naḥa jaay 'naaj ute Raa se? Nakḥ j'ōbinga kōb ute nenje se kōḥ taad debm ken oḥinḥ se do: naai tap bo oḥum bin se, gen di? Gōō! ²¹ Debm kōbm nakge se, naanḥ se mel nenje. Ken naanḥ je se ute nenjen ese sum bo, naanḥ oḥ nakḥ aak beē ken k'tōōdōden naatn ute bii laa, ey le oḥ nakgen kuuy se ken bii-raa k'lee k'tedn naaba, bin ey la?

²² Ken Raa jaay je tedn aan gōō debm kōbm nakge se, naai tap bo oli di maak ki? Ey num Raa se je taadn maak-taariḥ ute tōōgina nabo naanḥ aay kaamiḥ dena serk jee ken taariḥ maakiḥa, naaden ken nakḥ naade ted se aasōnga ken Raa utu aden kutu. ²³ Ute nakgen naanḥ ted paac se Raa se je jeege paac jeele, naanḥ se debm magala do ok *nooko do naanḥ je naajegen ken naanḥ tedjeki beē se j'aki kend maakḥ nookiḥ ken naanḥ daapiḥa daap do dōkiḥ se. ²⁴ Jee ese se Raa taad ute naajege. Do Raa se beer tōōdō maakḥ Yaudge tu kaliḥ ki sum eyo, num naanḥ beer tōōdōfega maakḥ jeege tun baa se paac kici. ²⁵ Aan gōō ken Raa taad maakḥ Kitapm Oze ki do:

† 9:17 Aak Ekz 9.16.

Jee ken do dōkin jee maamge ey se, borse maam m'taaddēn m'wō: naase se 'tedkiga jee maamge.

Ɔo metjil jee ken maam m'jede ey se, borse maam m'taaddēn m'wō: maam se m'jese‡.

²⁶ Daala, jee ken k'taaddēn j'wō:

naase se jee maamge ey se, borse k'taaddēn j'wō: naase se j'utu j'asen dan gaan Raagen zεεε. §

²⁷ Taa maakŋ gaan *Israelge tu se debm taad taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi kic bo taadga taad taariŋa maakŋ Kitap ki do dōkin wō:

Ken gaan Israelge jaay tedga dena aan gōō kεesn taa baar ki kic bo,

maakde ki se jee mētinge sum bo 'kōŋ kaaja.

²⁸ Taa Meljege Raa taariŋ naan taad se,

naan utu aŋ naar tedn kaasn ute doobiŋa.*

²⁹ Daala, maakŋ Kitapm debm taad taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taad daala wō:

Ken Meljege Sidburku jaay ɔŋte jeejegen mētinge ey se, kaadn naane metjil naajege se k'j'utkiga aan gōō jee maakŋ geger ken Sōdōm ki ute ken Gōmōr ki se. †

Ken ted debkilimi aak bεε naan Raa ki

(Rm 3.19-29; Gal 3.8-14,21-29)

³⁰ Anum j'aki taadn j'wōki dī? Jeegen Yaudge ey se, je te doobm ken tedn aak bεε naan Raa ki eyo. Num gan naade se bo tedga aak bεε naan Raa ki se, taa naade aalga maakde don ki. ³¹ Ey num gaan *Israelgen ɔk *Ko Taar ken Raa εdo Musa ki wōŋō wō ute naan se sum bo, naade je tedn jee aak bεε naan Raa ki se, nabo naade ɔŋ aasiŋ te eyo. ³² Anum ken tedden jaay naade ɔŋ aasiŋ ey se tap bo ne dī? Naade jede te eyo ken naade tedn aak bεε naan Raa ki ute doobm

‡ 9:25 Aak Oz 2.23. § 9:26 Aak Oz 1.10. * 9:28 Aak Eza 10.22. † 9:29 Aak Eza 1.9.

kaal maakde se, taa naade se saap ð taar ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki taad se, ken naade ted aasinga ute doobiñ sum bo, naade kaakñ bee naan Raa ki. Kese bo ken ðlde naade rok ko se ð tooc se. ³³ Taar se Kitap kic bo taadga taad ð:

Aakki! Maam m'ondga ko maakñ geger ken Sion ki ð ko se utu rokñ jeege ð naan se lij ken utu 'tedñ jeege tooco.
Num debm jaay aalga maakiñ do lij ken ese se, naan kñ kend maakñ səkñ ki eyo‡.

10

¹ Genaamge, maam se m'je ute maakum paac taasum Yaudge se kic 'kñ kaaja. Taa naan se bo, maam m'eem *Raa taa naade. ² Deere, maam m'jeele naade se ðk maakde do Raa ki, našo Raa se naade jeel ðkiñ te mala mala eyo. ³ ð naade jedo te doobm ken Raa tedñ jeege aak bee naaniñ ki se eyo. Num naade malinge bo je doobm ken aden 'tedñ aak bee naan Raa ki. Taa naan se bo, doobm ken Raa ted jeege aak bee naaniñ ki se, naade baate tookñ do ki. ⁴ Taa tōgñ gen *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ðk do jeege tu se, *al-Masi 'daaringa taa jee paacñ ken aalga maakde do al-Masi ki se, tedga aak bee naan Raa ki.

*Debm jaay aal maakiñ do *al-Masi ki se* ōnga kaaja

⁵ Booyki taar ken *Musa raan do ðkiñ maakñ *Ko Taar ken Raa edino se, naan ð taargen Ko Taar Raa taad ð gen tēda se: *Debm ken ted aasiñ ute doobiñ paac jaay bo 'kñ kaaja**. ⁶ Num doobm ken ðl jeege aal maakde do Raa ki jaay tedñ aak bee naaniñ ki se, Kitap taad ð: *Ōnte taadñ ute maaki ð: «Nanja jaay 'kookñ maakñ raa ki»* kese je ðeekñ ð: nanja ade ðan al-Masi ade bōy do naan ki se.

‡ 9:33 Aak Eza 8.14 ðð 28.16. * 10:5 Aak Lb 18.5.

⁷ Ter ɔnte taadn ɔɔ: naŋa jaay booy ɔaa maakŋ bee yoge tu, keŋe je deekŋ ɔɔ: naŋa aɔe dan al-Masi aɔe teecŋ daan yoge tu. ⁸ Num maakŋ Kitap ki taad ɔɔ: *Taar Raa se, naan̄ gɔɔr ute naai; naan̄ utu maaki ki ɔɔ taari ki.*†

Taar Raa ese ɔo naaje k'lee k'taadn̄ jeege tu j'ɔɔ j'aal maakde do Raa ki. ⁹ Ken naai jaay 'took ute maaki ɔɔ 'jeel Raa se duroga Isa daan yoge tu, ɔɔ 'taad naan̄ jeege tu ɔɔ Isa se naan̄ ɔo Mɛli se, keŋe naai 'kɔŋ kaaja. ¹⁰ Taa ken naajege jaay j'aalkiga maakjege do Isa ki se, k'tedkiga aak beɛ naan̄ Raa ki. ɔɔ ken k'taadki naan̄ jeege tu j'ɔɔki: naan̄ ɔo Mɛljege se, j'aki kɔŋ kaaja. ¹¹ Aan gɔɔ taar ken Kitap taad ɔɔ: *Debm̄ jaay aalga maakiŋ do naan̄ ki se, sɔkɔŋ aŋ tɔɔl eyo‡.* ¹² Anum Yauɔge ute Yauɔge ey paac se naade ɔŋga kaaja ute doobm̄ kalaŋ sum, taa naade paac se Mɛlde ɔo ken kalaŋ ese sum. Naan̄ ted beɛ jeege tun paacŋ ken lee eemiŋa. ¹³ Taa naan̄ se ɔo Kitap taad ɔɔ: *Debm̄ jaay eem ro Mɛljege se, Mɛljege aŋ kaaja§.*

¹⁴ Ken bin num jeege jaay utu aal te maakde don̄ ki ey ɔɔrt se, naade aŋ keem ɔɔ di? Naade kaal maakde don̄ ki ɔɔ di? ɔɔ ken nam jaay ɔaado taadde te taariŋ ey se, ute doobm̄ gay jaay naade 'booy roŋ se? ¹⁵ ɔɔ ken j'ɔɔl te jee taadn̄ Taar Raa gɔtde ki ey se, naŋa jaay aɔe ɔaa taadn̄ taar se? Taa naan̄ se ɔo, Kitap taad ɔɔ:

Aakki! Jee ken ɔaano ute Labar Jiga se, jeege maakde raap dode ki den aak eyo.*

¹⁶ Anum Labar Jigan ese, jee meŋiŋge sum ɔo took aal maakde do ki. Taa naan̄ se ɔo, debm̄ taad taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taad maakŋ Kitap ki ɔɔ: Mɛlje, taar ken naaje k'taad jeege tu se, naŋa ɔo took uunga?†

† 10:8 Aak Dt 30.11-14. ‡ 10:11 Aak Eza 28.16. § 10:13 Aak Jl 2.32.

* 10:15 Aak Eza 52.7. † 10:16 Aak Eza 51.3.

¹⁷ Anum 'booyki: debm jaay took aal maakiñ do taar ken ese se, booy k'taadiinga taar se jaayo. Ɔ taar ken naan booyiñ ese se, iino gōtn al-Masi ki.

¹⁸ Anum m'tōnd metse tu: taar se, Yaudge booyiñ te ey la? Gōtō! Taar se naade booyinga aan gōō ken Kitap taad ƆƆ:

Jeege ɓaa taadga taar Raa se jeege tu gōtn ɓaa se paac, Ɔ taar se jee do naan ki paac booyinga.‡

¹⁹ Ter m'tōnd metse daala: metn taar se tap ɓo, gaan *Israēlge booy Ɔkiñ te ey la? Deere, naade booy Ɔkinga nabo baate tookɓ do ki. Taar se Musa ɓo uuno metiñ deete Ɔ taaddeno taar ken Raa ƆƆ:

Naase jeemge se, m'asen tēdn aki ni ro jeege tun rēñ rēñ.

Ɔ m'asen tēdn naase maakse asen taar do jeege tun jeel dīm eyo.§

²⁰ Ter debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se, aay kaamiñ bini taaddēn daala ƆƆ:

Maam Raa se, jee ken jem ey se ɓo, Ɔjumga.

Ɔ jee ken je te doobum ey se ɓo, maam m'taaddēn roma.*

²¹ Gañ ute gaan Israēlge se Raa taad ƆƆ:

Bii-raa maam m'ol jim m'daɓ gaan Israēlge m'Ɔ ade ɓaa gōtum ki

nabo naade se, jee naajiñ taarge Ɔ baate tookɓ Taaruma.†

11

*Gaan *Israēlge se *Raa baatde te eyo*

¹ Ter m'tōnd metse daala: bin num Raa se, baatega jeenge la? Gōtō! Naan baatden te eyo. Taa maam kic m'kōd Israēl, m'teeco metjil *Abraam ki Ɔ m'teeco taa ɓee Benjamin ki. ² Bin num Raa se jeengen naan ɓeer tōddēn do dōkiñ se, naan baatden te eyo. Ey num naase 'booyiñki

‡ 10:18 Aak KKR 19.4. § 10:19 Aak Dt 32.21. * 10:20 Aak Eza 65.1.

† 10:21 Aak Eza 65.2.

te ey la, taar ken k'raanjo maakɲ Kitap ki, ken taad ute *Eli, debm ken taad taar teeco taar Raa ki, kaad ken naan sakak gaan Israelge gōtn Raa ki, naan ɔ: ³ Meluma, jee ken taad taar teeco taari ki se, naade tōaldenoga ɔ gōtn ken k'lee k'tedi *serke se le, naade tōokinga naatn. Ɔo maam le, m'ɔɔpga m'kalum ki sum. Ɔo naade je am tōɔɔ.* ⁴ Num Raa tap bo tərliɲ ɔo di? *Jeege dupu-cili se, maam m'boɔbdenga ɔo naade se ɔɲ erg te naan maragɲ k'danɲ Baal ken jeege lee eemiɲ se eyo.* † ⁵ Borse kic bo, maakɲ gaan Israelge tu se, ɔɔpga jeege ɔko ken Raa bɛɛr tōɔddenga ute bɛɛna. ⁶ Raa bɛɛr tōɔdde se taa naade bo tɛdga nakɲ bɛɛ eyo, num naan bɛɛr tōɔdde se ute bɛɛna, ken bin ey num, bɛɛ Raa se kɔɲ tɛdn bɛɛ ey sum.

⁷ Taar se tap bo je taad ɔo dio? Gaan Israelge se nakɲ naade je se tap bo ɔɲ te eyo. Num jee ɔɔpm ken Raa bɛɛr tōɔddenga tōɔd se bo, ɔɲga nakɲ se. Num jee kuuy se le, tɛdga jee naajɲ taarge. ⁸ Aan gōɔ ken Kitap taad ɔo:

Raa tɛddɛn naade se jee taara end dode ki eyo,

deɛbdenga kaamde naade ɔɲ aak ɔk eyo

ɔo turumdenga bidege naade ɔɲ booy eyo;

bini jaaki kic bo, naade utu iɲg gōtn kingdeki se sum ‡.

⁹ Maakɲ Kitap ki se, jee se Gaar *Daud kic bo taad rode ki ɔo:

Ɔɲ kɔsdege se adɛn tɛdn aan gōɔ rɛɛɲ ken adɛn tɔnd kɔkɔ.

Ɔɲ 'tɛdn aan gōɔ nakɲ adɛn rɔkɲ naade tooco ɔo ɔɲ Raa adɛn dabara.

¹⁰ *Ɔɲ Raa adɛ tōɔkɲ kaamde mōɔtn naade kɔɲ kaakɲ dim eyo,*

ɔo ɔɲ adɛn tɔnd daam deere dode ki §.

¹¹ Maam m'je m'tɔnd metse daala: ken gaan Israelge jaay rɔkɲ tooc se, gen sɔrɔkiɲ la? Gōtɔ! Num ute rɔkɲ

* 11:3 Aak 1Gar 19.10, 14. † 11:4 Aak 1Gar 19.18. ‡ 11:8 Aak Dt 29.4

ɔo Eza 29.10. § 11:10 Aak KKR 69.22.

toocŋ ken naade tooc se, kaad ken se ʒo, Raa kaajŋ jee ken Yaudge eyo. Anum ken Raa jaay aaj jee ken Yaudge ey se, Yaudge se aakdega num, maakde ade kōōŋ ɔ je ɔoobm kaaja kici. ¹² Num kaad ken gaan Israelge jaay baate tookŋ taar Raa se ʒo, Raa tɛdn bɛɛŋ dena jeege tun ʒaa se paac. ɔo ken Yaudge jaay tɛdn jee naajŋ taarge sum se, Raa tɛd bɛɛŋ jeege tun do naaŋ ki paac. Anum 'saapki tu, kaadn ken jaay gaan Israelge utu kōŋ kaaja se, bɛɛ Raa ese se, utu 'tɛdn den cir daal ey ne?

Raa aaj jeege Yaudge eyo

¹³ ʒorse, maam m'je taadn ute naasen Yaudge ey se. Maam se *m'debm kaan naabm Isa al-Masi taa naasen Yaudge ey se. Taa naan se ʒo, maam maakum raapo do naab ken Raa ɛdumsin se. ¹⁴ Maam m'je taasum Yaudge se, jee metinge kaakŋ naabum se ade rōōŋ maakde ɔ aden kəl naade ni ro jeege tu, taa bii kalaŋ jee metinge utu kōŋ kaaja kici. ¹⁵ Ken Raa rɛs gaan *Israelge kaad ken se sum ʒo, naan ɔk taasa ute jee ken Yaudge eyo. Num kaad ken jaay Raa utu tɛrl kōkŋ gaan Israelge jiga se, kese 'tɛdn ɔ di? Kese tɛdn nakŋ bɛɛ aak eyo, 'tɛdn aan gōo jee ooyga kooyo ken Raa utu aden kɛdn kaaja.

¹⁶ Ken mappa jaay k'dup cōkō j'ɛdga Raa ki se, mappan ɔp se paac tɛdga gen Raa. Ken kaaga jaay j'ɛdga met kōŋ Raa ki se, letin se kic ʒo, tɛdga gen Raa. ¹⁷ Gaan Israelge se tec aan gōo *ko ɔlibm maakŋ jinene ki ken k'tōgŋga ute letingen metinge se. ɔo naai ken kōd Yaud ey se tec aan gōo letn ko ɔlibm maakŋ kaag ki ɔo naai j'ɔgio ɔo k'ɔaado j'ɔli gōo letn ko ɔlib ken k'tōgŋga tōg letingen metinge se. ʒorse, naai kic inj te tōgŋ metn ko ɔlibm ken maakŋ jinene ki se. ¹⁸ Taa naan se ʒo, ɔŋte koono do letn ko ɔlib ken k'tōgdenoga se. Ken ɔli oon tap ʒo taa di? Naai le letɛ sum. Naai ʒo gak ko kaag eyo num ko kaaga ʒo gaki naai.

¹⁹ Maakse ki se, deb kalarj am taadn ə: «Raa se naan bo debm 'təgŋ letge ə uunumo ə baado əlum gəəde ki.»
²⁰ Deere, naade se jaay Raa təgdə se taa naade baatega kaal maakde doŋ ki ə naai jaay baado k'j'əli gəəde ki se, taa naai aal maaki doŋ ki. Bin num əŋte magal roi, ə ənd kəndə. ²¹ Ey num Yaudge se bo letgen deer deer. Ute naan se kic bo, Raa əŋ əŋde te eyo. Anum naai letn k'baado k'j'əli kəl gəəde ki sum se, ken naai jaay aal maaki doŋ ki ey se, naan utu ai kəŋŋ kundi naatn kici. ²² 'Jeelki, Raa se naan debm jiga nabo naan debm kəŋŋ bəəə do jeege tu kici. Jee əŋ doobm Raa se, naan utu aden kəŋŋ bəəə dode ki ə ute naai se, ken naai jaay inŋ aal maaki do bəəŋ ki se, naan debm jiga ute naai. Ey num, bəəə, naan ai kəədn kundi kici. ²³ Bin bo ken Yaudge jaay terloga gətn Raa ki se, Raa aden kəŋ təl gəəde ki daala, taa Raa se ək təəgə ken tədn naan se. ²⁴ Naasen ken Yaudge ey se, 'tecki aan gəə letn ko əlibm maakŋ kaag ki ken k'təgino jaay k'baado k'təlinŋ gəə letn ko əlib ken maakŋ jinen ki se. Ken Raa jaay tədn nakŋ ese se, Yaudge se kic, naan adeno tər təl gəəŋ ki ey ne, naaden ken letn ko əlibm mala mala se?

Yaudge kici utu kəŋ kaaja

²⁵ Anum genaamge, maam m'je m'asen taadn nakŋ ken Raa baa təda jaay naase *'jeelki mətŋ ey se. Bin bo naase aki tədn rose aan gəə jee jeel taar eyo. Taa ken gaan *Israelgen mətŋge jaay baate tookŋ kaal maakde do Raa ki se, bini jee baa se paac ade baa gətn Raa ki jaayo. ²⁶ Əə bin bo gaan Israelge paac utu 'kəŋ kaaja bin kici aan gəə ken Kitap taad ə:

Debm utu 'kəədn do jeege se,
 utu ade kiinŋ maakŋ gəgər ken Sion ki.*

* 11:26 *Debm utu 'kəədn do jeege se k'danŋ Isa.*

᠔᠗ metjil *Yakub se, naaṅ utu aden kōōdn dode maakṅ
naaṅ taarde ki.

²⁷ Ter Raa taad ᠔᠗:

Kese *dōōkṅ ken maam m'utu m'dōōkṅ ute naade,
kaad ken se ᠖᠐ maam m'ade tōōl *kusiṅdege†.

²⁸ Yaudge se baate tookṅ Labar Jiga gen Isa; taa naaṅ
se ᠖᠐ naade tēdga jee taamooy Raage. Kese tēdsenga
bēe naase ki. Ey num naade se Raa bēer tōōdṅega tōōd
do dōkiṅa. Naade se Raa jede, taa bugdege. ²⁹ Ken Raa
jaay bēer ᠔dga deba ᠔᠗ edṅinga naka se, mōōtn naaṅ terl
taariṅ ey sum. ³⁰ Do dōkiṅ se, naasen ken Yaudge ey se,
'baatekiro tookṅ taar Raa. Num ken ᠖᠔rse jaay Yaudge
baate tookṅ taar Raa sum se, Raa se tēdsenga bēe. ³¹ ᠔᠗
ken Yaudge jaay baate tookṅ taar Raa se, ute naaṅ se jaay
naasen Yaudge ey se, Raa tēdsenga bēe. Bin ᠖᠐, ᠖᠔rse
Yaudge Raa utu aden tēdn bēeṅ kici. ³² Taa Raa se ᠔᠒
jikilinge paac baate tookṅ taariṅ se naaṅ ᠔᠒de gōtde ki
aan gō᠔ bulge taa naaṅ je aden tēdn bēeṅ paac.

Raa se naaṅ magal aak eyo, k'tōōmiṅki

³³ Deere, bēe Raa se den bēe eyo! Raa se naaṅ jeel-taara
᠔᠗ nakge paac naaṅ jeelde. Nakṅ naaṅ saap jaay uun do se,
nam tap ᠖᠐ jeel taadn tōōkṅ metiṅ eyo. Nakgen ken naaṅ
tēddēn paac se, nam tap ᠖᠐ ᠔᠒ ᠔᠒de ute metiṅ eyo. ³⁴ Taa
Kitap taad ᠔᠗:

Saapm Meljege Raa se naṅa tap ᠖᠐ jeele? 'Bii kalaṅ tap ᠖᠐
naṅa deṅṅga‡?

³⁵ L᠔᠖u bii kalaṅ nam edṅinga ne dim deet Raa ki jaay Raa
terliṅ nakiṅ la?§

† 11:27 Aak Eza 59.20. ‡ 11:34 Aak Eza 40.13. § 11:35 Aak Jb 41.3.

³⁶ Deere, nakgen baa se paac, naan̄ bo M̄el-kaalde. Naan̄ bo debm ken aakde dodde ki ðo nakge se paac kaam jina. Bin num Raa se, õñ̄ jeege daayum an̄ *nooko! *Amin!

12

**Raa aajjeki se gen tēdn̄ naabiṅa*
(Ep 4.1-16; 1Kor 12.12-27)

¹ Genaamge, 'booyki m'asen taada: aan̄ gōō Raa tēd̄-jekiro bæe se, bin se daayum edki rose paac Raa ki, ðo kingse se õñ̄inki *serke Raa ki. Kese bo serkeṅ *salal ken tōol Raa ki. Anum Raa se je ðo j'an̄ keeme ute doobm se. ² Õñte gen tēdki aan̄ gōō gen jee duni ken borse lee tēd se. Num gan̄ õñki Raa asen 'terl maakse ute saapm kuuy ken naan̄ asen kēd se. Ute naan̄ se jaay bo, naase aki jeel nakṅ Raa maakin̄ jen ro ki. ðo nakṅ Raa maakin̄ jen se, kese nakṅ jiga, nakṅ tōolin̄ naan̄ ki ðo nakṅ mec.

³ Ute bæe ken Raa tēdum se, maam m'taadsen paac m'õõ: maakṅ kingse ki se õñte 'kuunki magala; ingki ute gōtn̄ kingse se sum aan̄ gōō ken naṅa naṅa kic bo Raa edinga naabin̄ naabin̄ do kaal maakin̄ ki se. ⁴ 'Jeelki, debkilimi se ok ro kalaṅ sum, naḃo ron̄ se, tōp kaam dena, ðo naṅa kic ute naabin̄ naabiṅa. ⁵ ðo naajege kic k'denki, naḃo taa naajege k'dõkkiga ute *al-Masi se, k'tum k'tēdkiga daa ro kalaṅ ðo naajege kic k'tum k'tēdkiga kalaṅ bini. ⁶ Naajege se Raa edjekiga naaba, naḃo naṅa naṅa kic bo ute naabin̄ naabiṅa. Naṅa kic bo tēdn̄ naaba ute bæe ken Raa tēdin̄. Taa naan̄ se bo, debm ken taad taar teeco taar Raa ki se, õñ̄ taargen naan̄ taad se ade teecn̄ taar Raa ki te doobm ken Raa taadn̄ ro ki se. ⁷ Debm jaay Raa edinga naabm gen noogṅ jeege se, ṅ'aay kaamin̄ ṅ'noog jeege ðo debm ken Raa edinga naabm gen dooy jeege le, ṅ'aay kaamiṅa ṅ'dooy jeege. ⁸ Ken debm jaay naabin̄ gen kēdn̄ kaay kaam jeege tu se, ṅ'aay kaamin̄ ṅ'ed̄ kaay kaama

jeege tu. Ḑo debm ken εd naka jeege tu se le, ḡ'εd naka jeege tu ute maakḡ kalarḡ. Ḑo debm ken Raa jaay εdḡnga naabm gen tḑdḡn jeege se, naabiḡ se ḡ'tεdḡḡn ute doobiḡa. Ḑo debm ken Raa jaay tεdḡnga debm kaakḡ taar-daay jeege se, naabiḡ se, ḡ'tεdḡḡn ute maak-raapo.

⁹ 'Jeki jeege ute maakḡ kalarḡ. Ḑoḑki dose naatn ro *kusiḡ ki. 'Tεdḡn bεε se, ḑkiḡki tḑḡḡ. ¹⁰ 'Jeki naapa aan ḡḑo ḡenaagen je naapa se ḑ ḑkki naapa ḑḡḡ. ¹¹ Ḑḡte 'tεdki jee kaar-naabge, nabḑ aayki kaamse, 'tεdki jee tεdḡn naabge. Ḑo Mεljege se, 'tεdḡḡki naabiḡḡn ute maakḡ kalarḡ. ¹² Aan ḡḑo naase ḑndkiga dose do Raa ki se, ḑḡki maakse 'raapo. Ken nakḡ ḑḡḡ aanga dose ki le, ḑkki maakse tḑḡḡ ḑḑ aayki kaamse, eemki Raa. ¹³ Ḡenaasegen doobm al-Masi ken ḑk dḡm ey se, aakdeki doḑe ki. Ḑo jee paacḡ ken baḡ ḡotse ki se ḑkdeki jḡga.

¹⁴ Jee ken lee dabarse se, ḑḡte 'naamdeki nabḑ 'tḑndki mεtn Raa adεn tεdḡn bεε. ¹⁵ 'Tεdki maak-raapo ute jee ken maakḡ maak-raap ki, ḑ eemki ute jee ken maakḡ kaa-maan ki. ¹⁶ Inḡki bεε ute naapa. Ḑḡte 'magalki rose. Ḑo ken j'εdsenga naabm baat ḡḑḑ dḡ kic bo, 'tεdḡḡki. Ḑḡte 'tεdki rose aan ḡḑḑ jee jeel nakge.

¹⁷ Debm tεdsenga kusḡna se, ḑḡte 'tεrliḡsiḡki. Ḑo aayki kaamse, 'tεdki bεε jeege tu paac. ¹⁸ Ken naai jaay ḑk doobo num, aay kaami inḡ ute lapia ute jeege paac. ¹⁹ Ḡenaḡ maak-jεmge, ken nam jaay tεdsenga kusḡna se, ḑḡte kḡḡki sεεse, num ḑḡki Raa bo 'bḑḑy maak-taariḡḡn doḑe ki. Taa maakḡ Kitap ki se, Mεljege Raa taadga taad ḑḑ: *Taar-dḑḡ ḑḡumsḡḡki maam ki ḑḑ maam bo m'asen kḡḡḡ sεεse.**

²⁰ Bin num Kitap taad ḑḑ:

Ken debm taamooyi jaay bo tḑḑliḡ se, εdḡḡ kḑḑḑ;
ḑḑ ken maane bo tḑḑliḡ le, εdḡḡ 'kaaye.

* 12:19 Aak Dt 32.35.

Bin se, naai an̄ kəl maakŋ səkən̄ ki.[†]

²¹ Ǫnte kən̄ki kusin̄ se asen ciri, num naase bo 'cirin̄ki ute bēē ken̄ naase aki tēda.

13

'Sookki tōogge tu

(1Pr 2.13-17)

¹ Tōoggen inj̄ do jeege tu paac se, 'sookdeki. Taa tōogge se paacŋ iin̄o gōtn̄ *Raa ki ǰ kengen bōrse utu do naan̄ ki se kic bo Raa bo tōndde. ² Taa naan̄ se bo, debm baate sookŋ tōogge tu se, kесе aan̄ gōǰ naan̄ baate tookŋ tēdn̄ nakŋ Raa maakin̄ jen ro ki. ǰ jee baate sookŋ tōogge tu se, nakŋ ǰǰn̄ utu kaan̄ dode ki. ³ Anum jee tēdn̄ nakŋ bēē se, naade beer tōogge tu eyo, num jee tēdn̄ nakŋ *kusin̄ se bo, ken̄ beer tōogge tu. Ken̄ naai jaay 'je beer tōogge tu ey num, 'tēd bēē. Bin se naade ai tōomō. ⁴ 'Jeelki, tōogge se naade se kaam ji Raa taa asen noogo gen̄ tēdn̄ nakgen̄ jiga. Ken̄ naase jaay 'tēdkiga kusin̄ se, 'beerdeki. Taa tōnd̄ ken̄ Raa tōndde se cēr eyo, num naan̄ tōndde se taa an̄ tēdn̄ naabin̄a gen̄ dabar jee ken̄ tēdn̄ nakŋ kusin̄a. ǰ ute doobm se bo, Raa taad̄ maak-taarin̄ do jeege tun̄ tēd̄ nakgen̄ jig eyo. ⁵ Ken̄ bin num, 'sookki tōogge tu, taa j'asen̄ dabar sum eyo, num 'sookdeki taa naase 'jeelki maakse ki naabde se ute doobin̄a.

⁶ Taa naan̄ se bo, naase 'lee ǰgdeki miiri. ǰ jee ken̄ k'tōndde gen̄ lee tiir gurs miiri gōtse ki se, naabm ken̄ naade lee tēdn̄ ute doobin̄ se, naade tēdn̄ gen̄ Raa. ⁷ Jee se jaay nakŋ ken̄ naade je ǰ j'ade kōgse, ǰgdesin̄ki. *Jee tōkŋ miirge se, 'tiir eddeki nakde ǰ nakgen̄ paacŋ gen̄ kōgo se, ǰgdesin̄ki. Tōoggen ken̄ adeki sook se, 'sookdeki. Jeegen̄ aaldeki kaal maak ki se aaldeki maak ki kici.

[†] 12:20 Gōtn̄ ese se taad̄ ǰ k'tōs naal poodo bo j'ōmbin̄ don̄ ki. Aak KKT 25.21.

*'Jeki naapa**(Mt 22.35-40; 1Jn 3.11-23)*

⁸ Ɔnte kɔnki sɛɛ nam dose ki. Num sɛɛ ken 'tɛdn dose ki se, 'jeki naapa. Taa debm jaay je naapiɲ se, kɛse *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, naanɲ tɛd aasinga ute doobiɲa.

⁹ Taa nakgen ken Raa taad ɔɔ gen tɛda ken ɔɔ: Ɔnte 'kɛesn mend nam, ɔnte 'kɛesn gaaba nam, ɔnte 'tɔol nam, ɔnte 'boogɲ nakɲ nam, ɔnten 'dɔɲ nakɲ nam se. Taargen kuuy ɔɔp se kic paac kɔɲ bo ken ɔɔ: 'Je naapi aan gɔɔ roi mala.*

¹⁰ Anum debm je naapiɲ se tɛdnɲ *kusiɲ eyo. Taa naan se bo, debm je jeege se, Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki taad paac se, naanɲ tɛd aasinga ute doobiɲa.

'Daapki rose gen kaakɲ kaam Isa

¹¹ Bin bo genaamge, 'tɛdki nakgen se taa naase 'jeelki kaadn bɔrsen ken j'ingki maak ki se. Taa kaadn j'an ki kiɲ maakɲ bijege tu se aanga. Taa kaadn ken Raa utu adɛ baa asen kaaj se, ɔɔpga gɔɔɔ. Kaadn se, dɔk eyo aan gɔɔ kaadn ken j'utu j'aalki kaal maakjege do Isa ki ey sum.

¹² Nɔɔɔɔ deelga, gɔtɔ ɔɔpga baata kiipi. Nakgen ken jeege lee tɛd maakɲ gɔt ken ɔɔd se, ɔɔdki dose ro ki. 'Jeki nakgen ken j'an kudn bɔɔɔɔ maakɲ gɔt ken wɔɔɔɔ. ¹³ K'j'ingki aan gɔɔ debm ken lee maakɲ katara ki. Ɔnte 'kɔski anki deel te gɔtiɲa ɔɔ ɔnte 'kaayki tɔtɔ kic anki deel te gɔtiɲa, ɔnte 'kɛɛski naapa rɛɲ rɛɲ, ɔnte 'tɛdki nakɲ sɔkɔnge, ɔnte 'mooyki te naapa, ɔɔ ɔnte 'tɛdki maak-kilimi do naapge tu. ¹⁴ Num ɔnki gaab tɔɔgse se 'tɛdn Mɛljege Isa *al-Masi. Ɔnte jeki nakɲ ken daa rose bo dɔɲɔ gen tɛdn nakɲ maakse jea.

* 13:9 Aak Ekz 20.13-17.

14

Ɔnte 'kɔjki bɔɔrɔ do genaage tu
(1Kɔr 4.3-5, 8.1-13, 10.23-33)

¹ Genaamge, jee maakjege tun ken ɔk tɔɔgɔ do ɔoobm *al-Masi ki ey se, ɔkɔeki jiga. Ɔnte kɔjki bɔɔrɔ do nakge tun naade lee saapiŋ se. ² Maam je m'asen taada taa nakgen jeege lee ɔɔ. Jee mɛtiŋge se saap ɔɔ ɔk ɔoobo gen kɔsn nakgen ɔaa se paac. Num jee mɛtiŋgen ɔk tɔɔgɔ ɔoobm Meljege tu ey se, ɔs daa eyo, naɔo lee ɔs kamb zɛɛɛ sum. ³ Debm ɔs daa se, ɔnte kaakɛ genaani ken ɔs ey se aan gɔɔ debm naani aaliŋ maak eyo; ɔɔ debm ɔs daa ey se, ɔnte kɔjɛ bɔɔrɔ do genaani ken ɔs daa se. Taa naade paac se, *Raa ɔkɔega jiga. ⁴ Naai ara tap ɔo naŋa, jaay kɔjɛ bɔɔrɔ ro deb ken tɛɔ naaba nam ki se? Ken naani jaay tɛɔ jig ey lɛ meliŋ ɔo ani kaaka. Ɔɔ naani se daar tɔɔgɔ, taa Meliŋ Raa se ɔk tɔɔgɔ ken ani kɔkiŋ naani 'kɔj kooc eyo.

⁵ Naan Raa ki se, jee mɛtiŋge saap ɔɔ ɔiigen mɛtiŋge se cir ɔiigen kuuy; num gan jee mɛtiŋgen kuuy se, taad ɔɔ naan Raa ki se, ɔiige paac aas kaasa. Bin se, naŋa naŋa kic ɔo tɛɔni aan gɔɔ ken naani jeeliŋ maakiŋ ki mala mala. ⁶ Debm saap ɔɔ ɔii mɛtiŋge cir kengen kuuy se, ute saapiŋ se naani *nook Meljege. Debm ken ɔs daa se, naani kic tɛɔniŋ gen nookɛ Meljege, taa ken naani ɔaa kɔsɔ se, tɔom Raa. Debm ken baate kɔsn daa se kic, naani tɛɔniŋ gen nookɛ Meljege, taa naani kic ɔo tɔom Raa. ⁷ 'Jeelki, maakjege tu se, nam tap ɔo ing gen don eyo ɔɔ nam tap ɔo ooy gen don ey kici. ⁸ Taa naani se ɔo, ken j'utu j'ingki zɛɛɛ lɛ, naaje j'ingki gen Meljege. Ɔɔ ken j'aki kooy kic ɔo, j'aki kooy gen Meljege. Ken j'utuki zɛɛɛ lɔ j'ooykiga kooyo, naajege se k'gen Meljege. ⁹ Taa al-Masi se ooyga ɔɔ duroga daan yoge tu ɔɔ naani ɔo Mel jee utu ing zɛɛɛ ɔɔ Mel jee ooyga kooy kici. ¹⁰ Naai tap ɔo naŋa jaay ɔj bɔɔrɔ do genaai ki

se? Ɔo ter naai tap bo naŋa jaay aal genaai maak ki ey se? 'Jeelki, naajege paac se j'utu j'aki ɓaa naan Raa ken utu ajeki kɔŋŋ ɓɔɔɔ dojege tu. ¹¹ Taa naan se bo Kitap taad ɔɔ: *Maam se, m'Raa* zεεε ɔɔ jeege paac utu 'ɓaa keγγŋ naanum ki

ɔɔ naade paac utu am nookŋ maam Raa.*

¹² Taa naan se bo, naŋa naŋa kic bo naan malin bo 'ɓaa taadŋ taarin naan Raa ki.

¹³ Bin se, j'onte kɔŋki ɓɔɔɔ do naapge tu. Naase ɔnte 'tedki nakŋ ken 'ted genaase 'koocŋ doobm al-Masi ki ey ɛ ken an gaasn gen tedn beε. ¹⁴ Anum aan gɔɔ maam te Meljege Isa k'tedga kalaŋ se, maam m'jeel maakum ki, nakŋ kɔsn jaay ken tuj debkilimi naan Raa ki se, gɔɔ. Num ken debm jaay aak nakŋ kɔs se aan gɔɔ nakŋ an tujŋ naan Raa ki num, ɔnte kɔsɔ. ¹⁵ Ken taa kɔsɔ jaay naai tujŋ maakŋ genaai se, keεe naai ɔk maakje don ki eyo. 'Jeele, al-Masi se ooyga taa naana, bin num taa kɔsɔ se, ɔnte 'kutn genaai. ¹⁶ Nakŋ ken naai saap ɔɔ jiga se, ɔŋ jee kuuy kic bo an kaakin an gɔɔ nakŋ jiga. ¹⁷ *Maakŋ Gaar Raa se, ɔlin ute nakŋ kɔsɔ ɔɔ ute kaay eyo. Num maakŋ Gaar Raa se je nakŋ ute doobiŋa, lapia ɔɔ maak-raapm ken *Nirl Salal lee ed jeege tu. ¹⁸ Debm doobm al-Masi ki jaay tedn naabm ese se, naan tɔɔl Raa ki ɔɔ jeege paac tɔɔminɔ.

¹⁹ Bin num j'aayki kaamjege gen je lapia ute naapa; k'tedki nakŋ ken ajeki noogo j'aki ziidn ɓaa ute naanjege doobm al-Masi ki. ²⁰ Taa kɔsɔ se, ɔnte tujŋ naabm Raa. Deere, nakŋ kɔsn tuj debkilimi naan Raa ki se gɔɔ, naɓo taa kɔs sum bo, 'ted genaai 'koocŋ doobm al-Masi ki num, ɔnte kɔsn kɔsn se. ²¹ Beeki se, nam ɔnte ted nakŋ ken 'ted genaan koocŋ doobm al-Masi ki: taa naan se bo ɔnte kɔsn daa, ɔnte kaay tɔɔ ɔɔ ɔnte tedn ne dim kuuy ken

* ^{14:11} Aak Eza 45.23 ɔɔ 49.18.

'tedn genaai koocn doobm al-Masi ki. ²² Nakn ken naai jeel maaki ki se, 'bōōbiṇa. Ōn nakn se 'tedn daan naai ki ute Raa sum. Taa naan se bo, debm ken ted naka jaay maakin naaj eyo o jeel nakn naan ted se jaay jiga se, naan se maakin raap aak eyo. ²³ Num debm ted naka jaay maakin naaj do ki o jeelin nakn naan ted se jig ey se, bōōro utu koocn don ki, taa naan maakin naaj naaja ute naan se kic bo naan os tap. Bin num nakgen k'ted paac jaay, ken k'jeelinki maakjege tu o k'naajki do ki o k'tedinkiga num, kese k'tedkiga *kusiṇa naan Raa ki.

15

'Jeki bεε jeege tun kuuy kici

¹ Naajegen k'tōōgki doobm *al-Masi ki se, k'serkki genaajegen ok tōōg eyo gen king doobm *Raa ki se o j'ōnte jeki nakn ken ajeki tōōl naajege tu sum. ² Naṇa naṇa kic bo je nakn ken tōōl naapin ki taa an tedn bεε o an noogin kōkṇ doobm al-Masi se tōōgṇ baa ute naaniṇa. ³ 'Jeelki, al-Masi se je te bεε naan mala eyo, num aan gōō ken Kitap taad o: *Naajṇ ken k'naaji naai Raa se, kese k'naajum maama.** ⁴ Anum taargen ken k'raaniṇo do dōkin maakṇ Kitap ki se, taa ajeki dooyo. Taargen se bo ken ajeki kedn kaay kaama o ajeki sel maakjege taa j'aki kōnd dojege do Raa ki. ⁵ Ōn Raa debm kedn kaay kaama o debm sel jeege se, asen tedn aki king dōōkṇ taarse kalaṇ aan gōō ken Isa al-Masi jen ro ki. ⁶ Bin jaay bo, maakse 'tedn kalaṇ o mindse kic tedn kalaṇ, naase aki *nookṇ Raa ken Bubm Meljege Isa al-Masi se.

⁷ Anum okki naapa jiga aan gōō ken al-Masi oksen naase jiga se. Bin se aki kōl jeege 'nookṇ Raa. ⁸ 'Booyki m'asen taada: al-Masi jaay baado ted debm tedn naabm Yaudge

* 15:3 Aak KKR 69.9.

se, taa nakɲ ken Raa taado buɲɲ Yaudge tu ɔɔ utu aden tɛd se, naan tɛdfesinga ute doobiɲa ɔɔ kɛse je aden taadɲ ɔɔ Raa se naan tuj ɔrmiɲ eyo. ⁹ Ɔɔ naan baado se, taa jeegen ken Yaudge ey kic bo nookɲ Raa taa bɛɛɲa aan gɔɔ ken Kitap taad ɔɔ:

Taa naan se bo, maakɲ jeege tun Yaudge ey se, maam m'utu m'ai tɔmɔ;

ɔɔ maam m'utu m'kaar kaa taa m'nookɲ roi.†

¹⁰ Ter Kitap taad ɔɔ:

Naasen jee baa se paac se 'tɛdki maak-raapo

ute jee ken Raa bɛɛr tɔɔdfenga tɔɔdɔ ɔɔ naade tɛdga jee naange se.‡

¹¹ Ɔɔ ter daala Kitap taad ɔɔ:

Naasen paacɲ ken Yaudge ey se, 'tɔmki Mɛljege Raa

ɔɔ ɔɲ jeegen baa se paac, aɲ nooko.§

¹² Ɔɔ ter debm taad taar teeco taar Raa ki roɲ Ezayi kic taadga daala ɔɔ:

Deba utu ade teecɲ metjil Jɛɛ* ki se ɔɔ naan se utu ade baa kɔsn gaara do jeege tu paac

ɔɔ metjil jeegen do naan ki paac utu kɔnd dofe don ki.†

¹³ Ɔɲ Raa ken tɛd jeege ɔnd dofe don ki ɔɔ ken naase aalki maakse don ki se, asen kɛdɲ maak-raap dɛna ute lapia. Taa naan se bo, ute tɔɔɲɲ *Nirl Salal se, naase aki kɔnd dose paac don ki.

Pɔl taad metn taar naabiɲa

(2Kɔr 10.13-18)

¹⁴ Gɛnaange, maakum ki se maam m'jeele naase se jeegen ken lee tɛd nakgen bɛɛ. Ɔɔ taar met ki se kic, naase 'jeel ɔkkiga metɲa. Ɔɔ naase se, aaskiga gen deɲɲ naapa.

† 15:9 Aak KKR 18.49. ‡ 15:10 Aak Dt 32.43. § 15:11 Aak KKR 117.1.

* 15:12 Jɛɛ se bubm Gaar *Daud. † 15:12 Aak Eza 11.10.

¹⁵ Nabo maakŋ maktub ken m'raansen ese se, nakgen metiŋge se maam m'taadsenoga metiŋ tal, taa naase aki saapm do nakge tun ken naase 'jeelinkiga jeele. Ɔ ken ɔlum jaay m'taadsen metn nakgen se tal se, taa beε Raa ken tɛdum se, ¹⁶ m'tɛdga debm tɛdn naabm Isa *al-Masi daan jeege tun Yaudge eyo. Maam m'ɛd rom paac gen taadn Labar Jiga gen Raa se jeege tu, taa jee Yaudge ey se kic bo 'kaal maakde doŋ ki ɔ bin se, naade tɛdn gɔɔ *serkŋ ken tɔɔl Raa ki. Ɔ ken tɛdde jaay naade tɛd jee Raage se, keεe *Nirl Salal. ¹⁷ Taa naaŋ se bo, maam ken m'tɛdga kalaŋ ute Isa al-Masi se, maakum raap do naabum ken maam m'tɛd Raa ki. ¹⁸ Anum maam se m'je m'kuun maan dim ey sum, num m'je bo m'taadn nakŋ ken al-Masi tɛd ute doobm maama ken taa jeegen Yaudge ey se tookŋ taar Raa. Ɔ naabm se, naaŋ tɛdiŋ ute naabum ken maam m'tɛda ɔ ute taarum ken maam m'taada, ¹⁹ ɔ ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ ɔlum m'tɛdn nakŋ-kɔɔbge ute nakgen deel doa. Bin bo gɔtɔ baa se paac, maam m'taadga Labar Jigan gen al-Masi se paac jeege tu, m'baago maakŋ geger ken Jeruzalem ki bini m'aan taa naaŋ ken Iliri ki. ²⁰ Nabo maam se daayum m'je taadn Labar Jigan gen Isa al-Masi se, gɔtn ken k'taad te ro al-Masi ey bɔrtɔ. Anum jee ken booyga booy taar gen jee dooygen kuuy se, maam m'je m'baa gɔtn ese ey sum, taa maam se m'je tɛdn naab eyo do naabm gen deb kuuy ki. ²¹ Taa naaŋ se bo, maam m'tɛd aan gɔɔ ken Kitap taada:

Jee ken booy j'ɔsde te maaniŋ ey se, naade utu aŋ kaaka. Ɔ jeegen ken booy te taariŋ ey se le, naade utu booy kɔkŋ taariŋa.‡

Pɔl je baa merte

‡ 15:21 Aak Eza 52.12.

²² Kεse 6o nakη gaasunga 6oobo met dena gen 6aa g6tse ki. ²³ Anum 6orse jaay 6o, naabum g6tn ara se nanga. Ey num m'6kga 6aara dena ken maam m'je m'6aa g6tse ki, nabo m'6η te 6oob eyo. ²⁴ Anum ken maam jaay m'6aa taa naaη Espanη ki se, maam m'kaal g6tse ki. 6eere, ken am k6lum m'6aa g6tse ki se, taa m'asen 6aa kaak jaay am t666 66 ken maam jaay m'aanga g6tse ki se, m'ting c6k6 jaay 6o s6m amki noogη gen 6aa taa naaη Espanη ki. ²⁵ Num 6orse se, maam m'6aa 6aa maakη g6ger ken Jeruzalem ki taa 6aa noogη jee Raagen g6tn naane. ²⁶ Taa jee al-Masigen taa naaη Masedoan ki ute kengen taa naaη Akayi ki se, uuno doa gen tusn naka gen noogη jee Raagen Jeruzalem ki jaay 6k dim ey se. ²⁷ 6eere, naade se malinge 6o uuno doa taa ade noogo. Ken deer se, naade kic 6k sεε dode ki, taa Yaudge se noogoga jee ken Yaudge ey se gen k6η bεε Raa. Bin num jeegen Yaudge ey se, naade noogη Yaudge ute maalde kici. ²⁸ Ken naabm se jaay m'naninga 66 nakse jaay 6aa m'edinga genaage tun Jeruzalem ki se, maam m'utu m'6aa taa naaη Espanη ki 66 maam m'utu m'kaal g6tse ki kici. ²⁹ Maam m'jeele, 6ii ken m'kaan g6tse ki se, *al-Masi asen tedn bεεη den aak eyo.

³⁰ Genaamge, 'booyki m'asen taada: aan g66 naajege j'aalki maakjege do Meljege Isa al-Masi ki 66 ute maak-je ken *Nirl Salal εdjek i do naapge tu se, aayki kaamse 'doki gen t6nd metn Raa taa maama. ³¹ 'T6ndki metn Raa ken maam jaay m'aanga taa naaη Jude ki num, jee ken aal maalde do Isa al-Masi ki ey se, am dabar eyo. 66 ter 't6ndki metn Raa taa nakη ken maam m'6aa kedn jee Raage tun maakη g6ger ken Jeruzalem ki se, nakη se naade aη k6kinη jiga aden tedn bεε. ³² Bin 6o, ken Raa jaay je num, maam m'utu m'6aa g6tse ki ute maak-raapo 66 ken m'aanga naane se, m'utu m'6aa t66l maakuma. ³³ 6η Raa

debm kēdn lapia jeege tu se, 'king ute naase paac. *Amin.

16

Pōl ɔl tōssin jeege tun *Rōm ki

¹Maam m'ōlsen genaajegen mēnd ken rōn Pēbe, naan se mēnd mēc ɔ tēdn naabm *Raa maakŋ *egliz ken maakŋ gēger ken Sankre ki. ²Ken naan aan ɔŋsega num, aan gōo jee Raagen lee ɔk naapa jiga se, naase kic ɔkiŋki jiga bin kici. Maakŋ naabiŋ ken naan je tēd paac se aakiŋki jaay dīm baatinga num 'noogiŋki. Taa naan se noogoga jeege dēna ɔ maam mala kic, naan noogumga.

³'Tēdki tōsse Priska ki ute gaabiŋ Akilas ki. Naade se tēd naabm Isa *al-Masi ute maam kalaŋ. ⁴Naade mala kic ɔo jedo kutn kodē taa am kaaja. Taa nakŋ naade tēdo ese se, maam m'kalum ki sum ɔo m'tōomde eyo, num eglizge paacŋ maakŋ taa naanŋe tun malinge Yaudge ey se kic ɔo tōomde. ⁵'Tēdki tōsse eglizn ken lee tus beede ki se kici.

'Tēdki tōsse medn dom Epaynet ki. Taa naan Azi ki se, naan ɔo debm aal maakiŋ deet do al-Masi ki. ⁶Mari ken tēdga naaba den taa naase se kic, 'tēdiŋki tōsse. ⁷'Tēdki tōsse Andronikus ki ute Junias ki. Naade se taasumge ɔo k'tɔkjeno danŋay ki kalaŋ kici. Naade se *jee kaan naabm Isa al-Masigen k'jeel jeel gōtde. ɔo naade aalo maakde do Isa al-Masi ki se, deet naan maam ki.

⁸'Tēdki tōsse Ampliatus ki. Doobm Mēljege tu se, naan medn doma. ⁹'Tēdki tōsse Urban ki. Naan se debm ken k'tēdn naabm al-Masi kalaŋ se. ɔo Stakis ken medn dom se kic, 'tēdiŋki tōsse. ¹⁰'Tēdki tōsse Apēlesn ken ɔk doobm al-Masi ɔn se. ɔo 'tēdki tōsse jee maakŋ bee Aristobul ki kici. ¹¹'Tēdki tōsse taasum Erōdion ki. ɔo jee maakŋ bee Narsis ken aal maakde do Mēljege tu se kic 'tēddeki tōsse.

¹²'Tēdki tōsse Tripēn ute Tripoz ki, mēndgen se tēdoga naaba dēna Mēljege tu. 'Tēdki tōsse genaam ken mēnd ken

ron̄ Persid ken maam jen̄ doobm al-Masi ki se. Naan̄ kic tēdga naaba den̄ aak eyo Mēljege tu. ¹³ 'Tēdki tōsse Rupus ki, naan̄ ken Mēljege bēer dōdīnga kōōd se. Dō 'tēdki tōsse kon̄ ki dō kon̄ se tēdn̄ aan̄ gōō ko maam kici.

¹⁴ 'Tēdki tōsse Asynkrit ki, Plegon ki, Ermes ki, Patrobas ki, Ermas ute genaangen̄ ute naan̄ se kici. ¹⁵ 'Tēdki tōsse Pilolog ute Juli ki dō Nere ki ute genaan̄ mend̄ Olympas dō jee Raagen̄ paac̄n̄ utu in̄g te naade se kici.

¹⁶ Ken̄ 'baaki baa tēdn̄ tōsse se, 'baam 'tōkki naapa dō aayki ciil naapge. Eglizgen̄ paac̄n̄ gen̄ al-Masi ken̄ gōtn̄ ara se, tēdsen̄ tōsse.

Dejn̄ Pōl ken̄ kaam mōōtn̄

¹⁷ Genaaenge, 'booyki m'asen taada: ondki kōndō ute jee ken̄ gaan̄ jeege dō iig jeege dōobm *al-Masi ki se. Jee se taar ken̄ k'dooyse jaay naase 'tookki do ki se, naade se, took do ki eyo. Dōdki dose dōkō rode ki! ¹⁸ Taa jee se naade tēdn̄ naabm Mēljege al-Masi eyo, num naade saap bō do maakde ki sum. Naade lee taadfen̄ taar nijim ute taargen̄ ken̄ tōōl jeege tu dō ute taargen̄ se naade lee derl jeege ken̄ jeel mēt nakgen̄ ese se eyo. ¹⁹ Jeege paac̄ jeele, naase se 'tookki taar Mēljege. Taa naase se maam maakum raap aak eyo. Maam m'jese naase aki tēdn̄ jee jeel-taarge gen̄ jeel tēdn̄ bēe, dō bēe ese se, *kusin̄ cōkō kic bō ōnte deepmsin̄ki. ²⁰ Raa ken̄ debm kēdn̄ lapia jeege tu se, dōpga baata *Bubm sitange se naan̄ utu aāno terec̄n̄ tōōgin̄ mētn̄ jese ki.

Dn̄ Mēljege Isa se asen̄ tēdn̄ bēēn̄a.

²¹ Timote ken̄ k'tēdn̄ naaba kalaṅ se tēdsen̄ tōsse. Dō Lusius, Jason dō Sosipater ken̄ taasumge se kic, tēdsen̄ tōsse.

²² Dō maam Tertius, ken̄ Pōl olum raan̄ maktubm ara se kic, m'tēdsen̄ tōsse ute ro Mēljegen̄ ken̄ tumjekiga k'tēdkiga kalaṅ se.

²³ Gayus kic bo tedsen tōsse; maam Pōl se, naan bo debm ken okum been ki do jee *egliz ki kic bo lee tus gōtin ki kici. Erastn ken debm boob gursn gen gegēr se kic, tedsen tōsse do Kartus genaaje kic bo, tedsen tōsse.

²⁴ [Naase paacki se, on Mēljege Isa al-Masi asen tedn beēna. *Amin.]*

**K'nookki Raa*

²⁵ K'tōomki Raa! Taa Raa se naan ok tōgo do ute Labar Jigan gen Isa *al-Masi ken maam m'lee taad jeege tu se, asen tedn naase aki kōkō doobm al-Masi se tōgo. Taa do dōkin se metn taar se, *Raa taad te metin jeege tu eyo, ²⁶ num borse ute taargen ken jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dōkin se, naan taadga metn taar se toodga tal. Bin bo Raa ken Daayum se ol k'taadga metin jeege tun ba se paac taa naade kic paac kō doobm gen tookō kaal maakde don ki do tookō taariṇa.

²⁷ Tōomki Raa ken kalin ki sum bo debm jeel-taara se, do daayum daayum k'nookin ki ute ro Isa al-Masi! *Amin.

* 16:24 Maakō Kitapge tun do dōkin se, metinge maakde ki se, bersen ara se, gōto.

Kitapm ken Raa doko kiji ute jeege
New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

